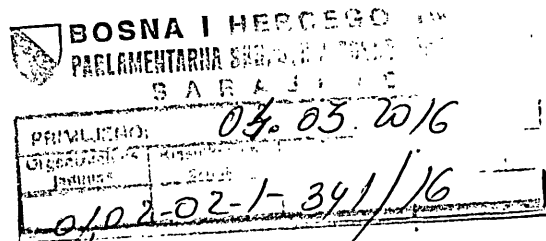

Broj: 05-02-1-3483/15
Sarajevo, 3.3.2016. godine

PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BiH
- Zastupnički dom –
- Dom naroda –

SARAJEVO

PREDMET: Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama
Zakona o zabrani diskriminacije, dostavlja se

V e z a: Vaš akt broj: 01,02-02-1-341/16 od 2.2.2016. godine i
broj: 02-50-7-17-20,1/16 od 9.2.2016. godine

Vezano za vaše akte, gornih oznaka i datuma, u prilogu dostavljamo Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku.

Istodobno dostavljamo Pregled odredaba zakona koje se mijenjaju i dopunjavaju i neslužbenu verziju prečišćenog teksta Zakona o zabrani diskriminacije, kao i elektronsku verziju Prijedloga zakona.

S poštovanjem,

GENERALNI TAJNIK
Zvonimir Kuleša

PRIJEDLOG

Na temelju članka IV.4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na _____ sjednici Zastupničkog doma, održanoj _____, i na _____ sjednici Doma naroda, održanoj _____ godine, usvojila je

ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O ZABRANI DISKRIMINACIJE

Članak 1.

U Zakonu o zabrani diskriminacije ("Službeni glasnik" 59/09), članak 2. stavak (1) mijenja se i glasi:

"iza riječi "osobi ili skupini osoba" dodaju se riječi „i onima koji su s njima u rodbinskoj ili drugoj vezi“. Iza riječi "etničke pripadnosti" stavlja se zarez i dodaju riječi „invaliditet, starosna dob“. Iza riječi "društvenog položaja i spola", riječi "spolnog izražavanja ili orijentacije" mijenjaju se riječima "seksualne orijentacije, rodnog identiteta, spolnih karakteristika". Iza riječi "u svim područjima", riječ „javnog“ se briše."

Članak 2.

U članku 3. stavku (2) iza riječi "dovođenja neke osobe ili skupine osoba" dodaju se riječi „u odnosu na osnove definirane u članku 2. stavku (1) ovoga Zakona“.

Članak 3.

"U članku 4. stavak (1) mijenja se i glasi:

"(1) Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje uzrokovano nekom od osnova iz članka 1. stavka (1) ovoga Zakona koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, degradirajućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja".

U stavku (2) riječ "spolno" zamjenjuje se riječju "seksualno".

U stavku (5) iza riječi "pomaganje drugima prilikom diskriminacije" stavlja se zarez i dodaju riječi "poticanje na diskriminaciju".

"U članku 4. stavak (6) mijenja se i glasi:

(6) „Viktimizacija predstavlja svaki oblik nepovoljnog postupanja prema osobama koje su u dobroj vjeri prijavile ili namjeravaju prijaviti diskriminaciju, bile nazočne ili svjedočile diskriminaciji, odbile nalog za diskriminacijskim postupanjem, na bilo koji način sudjelovale u postupku za zaštitu od diskriminacije, pružile ili imale namjeru ponuditi informacije ili dokumente potrebne u postupku zaštite od diskriminacije ili o diskriminacijskom postupanju informirale javnost“.

„Učlanku 4. dodaje se novi stavak (7) koji glasi:

„(7) Težim oblikom diskriminacije smatrat će se diskriminacija počinjena prema određenoj osobi po više osnova iz članka 2. stavka 1. ovoga Zakona (višestruka diskriminacija), diskriminacija počinjena više puta (ponovljena diskriminacija) i diskriminacija koja postoji dulje vrijeme (produljena diskriminacija).“

Članak 4.

„U članku 7. stavku (2), točka l) mijenja se i glasi:

“ l) radi na promociji ovoga Zakona, informira javnost, podiže svijest, provodi kampanje i na druge načine aktivno promiče borbu protiv diskriminacije u svrhu prevencije iste.”

Članak 5.

U članku 11. dodaje se novi stavak (4) koji glasi:

“ (4) Sud i druga tijela primjenjuju načelo žurnosti u svim postupcima u kojima se ispituju tvrdnje o počinjenoj diskriminaciji.”

Članak 6.

U članku 12. stavku (1), točka d) mijenja se i glasi:

“ d) da se presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženika objavi u medijima”.

Iza stavka (1) dodaje se novi stavak (2) koji glasi:

“ (2) Zahtjevi iz stavka (1) ovoga članka mogu se istaknuti zajedno sa zahtjevima za zaštitu drugih prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku ako su svi zahtjevi u međusobnoj vezi, bez obzira na to je li za te zahtjeve propisano rješavanje u redovitom ili u posebnom parničnom postupku, osim sporova o smetanju posjeda. U tom slučaju primjenjuju se mjerodavna pravila za vrstu spora o kojoj je riječ, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno”.

Dosadašnji stavak (4) postaje stavak (3).

Dodaju se novi stavci (4), (5) i (6) koji glase:

“ (4) Zahtjev za objavu presude iz stavka (1) točke d) ovoga članka sud će usvojiti ako ustvrdi:

(a) da je do povrede prava na jednako postupanje došlo posredstvom medija ili

(b) da je informacija o postupanju koje krši pravo na jednako postupanje bila objavljena u medijima, a objavljivanje presude je potrebno radi potpune naknade učinjene štete ili zaštite od nejednakog postupanja u budućim slučajevima”.

“(5) Ako usvoji zahtjev za objavom presude, sud će naložiti da se presuda objavi u cijelosti. Iznimno, sud može odrediti da se presuda objavi u dijelovima ili da se iz teksta presude uklone određeni osobni podaci ako je to potrebno radi zaštite privatnosti stranaka i drugih osoba, a ne dovodi u pitanje svrhu pružene pravne zaštite”.

“(6) Presuda kojom se nalaže objava u medijima obvezuje nakladnika medija u kojem treba objaviti presudu, bez obzira na to je li bio stranka u postupku”.

Članak 7.

U članku 13. stavak (1) mijenja se i glasi:

“ (1) Ako ovim Zakonom nije drukčije propisano, a sukladno zakonima o sudovima obaju entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, za sporove po tužbi iz članka 12. ovoga Zakona mjerodavan je u prvom i drugom stupnju, pored suda opće mjesne mjerodavnosti, i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište ili boravište, te sud mjesta gdje se dogodila šteta ili je počinjena radnja diskriminacije”.

Stavak (4) mijenja se i glasi:

“ (4) Rok za podnošenje tužbe na osnovi članka 12. ovoga Zakona iznosi (3) tri godine od dana saznanja o učinjenoj povredi prava, a najdalje (5) pet godina od dana učinjenja povrede. Kod kontinuirane diskriminacije rok se računa od dana posljednje učinjene radnje. Rokovi se ne računaju u slučajevima sustavne diskriminacije. Rok za podnošenje zahtjeva za reviziju iznosi tri mjeseca od dana uručenja drugostupanjske presude”.

Članak 8.

Članak 14. mijenja se i glasi:

“(1) Prije pokretanja i u tijeku postupka povodom zahtjeva iz članka 12. stavka (1) sud može na prijedlog predlagatelja odrediti sudbenu mjeru osiguranja, odnosno privremenu mjeru osiguranja, shodno pravilima Zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

(2) Mjera osiguranja se može odrediti:

- a) ako predlagatelj učini vjerojatnim da je povrijeđeno pravo na jednako postupanje,
- b) ako je određivanje mjere osiguranja potrebno radi otklanjanja opasnosti od teške povrede prava na jednako postupanje, nenadoknadive štete ili sprečavanja nasilja.”

Članak 9.

Članak 15. stavak (1) mijenja se i glasi:

“(1) U svim postupcima predviđenim ovim Zakonom kada osoba ili skupina osoba, na osnovi njima raspoloživih dokaza, učine vjerojatnim da je došlo do diskriminacije, teret dokazivanja da nije došlo do diskriminacije leži na suprotnoj strani.

Poslije stavka (3) dodaju se novi stavci (4), (5), (6), (7), (8) i (9), koji glase:

(4) Kao svjedok u postupcima za zaštitu od diskriminacije može se pojaviti i osoba koja se svjesno izložila diskriminacijskom postupanju, s namjerom neposredne provjere primjene pravila o zabrani diskriminacije.

(5) Osoba iz stavka (4) ovoga članka dužna je obavijestiti ombudsmane za ljudska prava Bosne i Hercegovine o namjeravanoj radnji, osim ako okolnosti to ne dopuštaju, kao i da o poduzetoj radnji izvijesti ombudsmana u pisanom obliku.

(6) Sud osobu iz stavka (4) ovoga članka može saslušati kao svjedoka.

(7) Osoba iz stavka (4) može podnijeti tužbu iz članka 12. stavka (1) točki a), b) i d) u konkretnom slučaju.

(8) Odredba stavka (1) ovoga članka ne primjenjuje se u prekršajnim i kaznenim postupcima.

(9) U slučaju kada sud razmatra predmet o kojem je Institucija ombudsmana već donijela preporuku, koju stranka u postupku koristi kao dokaz, sud je dužan sukladno pravilima postupka razmotriti preporuke ombudsmana.”

Članak 10.

U članku 16. stavku (1), iza riječi “ovoga Zakona”, riječi “može se kao treća strana” mijenjaju se riječima “može se kao umješać”.

U članku 16. stavku stavak (2) mijenja se i glasi: “Sud će dopustiti sudjelovanje umješaća samo uz pristanak tužitelja”.

U članku 16. stavku dodaje se novi stavak (3) koji glasi:

“Umještač će sudjelovati i poduzimati radnje u postupku sve do izričitog opoziva pristanka tužitelja.”

Dosadašnji stavak (3) postaje stavak (4) u kojem se riječi “treća stranka sama snosi” zamjenjuju riječima “umještač sam snosi”.

Članak 11.

Članak 17. mijenja se i glasi:

“(1) Udruge ili druge organizacije osnovane sukladno zakonu, koje se bave zaštitom ljudskih prava, odnosno prava određene skupine osoba, mogu podnijeti tužbu protiv osobe koja je povrijedila pravo na jednako postupanje većeg broja osoba koje pretežno pripadaju skupini čija prava tužitelj štiti uz njihovu suglasnost.

(2) U tužbi iz stavka (1) ovoga članka mogu se istaknuti zahtjevi da se:

a) ustvrdi da je tuženik povrijedio pravo na jednako postupanje u odnosu na članove skupine čija prava tužitelj štiti,

b) zabrani poduzimanje radnji kojima se krši ili može prekršiti pravo na jednako postupanje, odnosno izvrše radnje kojima se uklanja diskriminacija ili njezine posljedice u odnosu na članove skupine,

c) presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje objavi u medijima na trošak tuženika.

(3) Procesne odredbe ovoga Zakona na odgovarajući način primjenjuju se na tužbu iz stavka (1) ovoga članka”.

Članak 12.

Članak 18. briše se.

Članak 13.

U članku 24. iza stavka (3) dodaje se novi stavak (4) koji glasi:

(4) “Sva javna tijela te ostale pravne osobe dužni su u svoje opće pravne akte ili kroz posebne pravne akte regulirati načela i principe jednakog postupanja, te osigurati učinkovite interne procedure zaštite od diskriminacije”.

Članak 14.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

Broj

Sarajevo, _____ 2015. godine

Predsjedatelj

Zastupničkog doma

Parlamentarne skupštine BiH

Predsjedatelj

Doma naroda

Parlamentarne skupštine BiH

O B R A Z L O Ž E N J E

I. PRAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE ZAKONA

U okviru Ustava Bosne i Hercegovine, u članku IV. 4. a) predviđeno je da Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine donosi zakone u cilju izvršavanja obveza Bosne i Hercegovine koje se u cilju donošenja zakona o izmjenama i dopunama Zakona protiv diskriminacije u Bosni i Hercegovini odnose na izvršenje obveza Bosne i Hercegovine utvrđene u okviru članka II. 1. Ljudska prava i temeljne slobode kojim je utvrđeno: *“Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najvišu razinu međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda....”* a u okviru istog članka, stavka 2. Međunarodni standardi, također je utvrđeno: *„Prava i slobode predviđeni u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i u njezinim protokolima se izravno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.“*

Temeljna odredba Ustava Bosne i Hercegovine na temelju koje je pripremljen tekst ovoga zakona je sadržana u članku II. 4. Nediskriminacija, koji je suštinski temelj za donošenje ovoga zakona, a kojim je utvrđeno: *Uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članku ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovoga Ustava, osigurano je svim osobama u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije na bilo kojem temelju kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.”*

Temelj za donošenje ovoga zakona sadrži i Opći okvirni sporazum za mir za Bosnu i Hercegovinu iz Daytona - Sporazum o ljudskim pravima poznat kao Aneks 6. Ovaj Aneks navodi 16 međunarodnih instrumenata iz područja ljudskih prava koji imaju obvezujućí karakter za Bosnu i Hercegovinu. Među ovim konvencijama i deklaracijama treba spomenuti Opću deklaraciju o pravima čovjeka iz 1948. godine, koja u članku 7. proklamira jednakost svih pred zakonom, kao i to da „svi imaju pravo na jednaku zaštitu protiv bilo kakve diskriminacije kojom se krši ova Deklaracija i protiv svakog poticanja na takvu diskriminaciju“. Konvencija o eliminiranju svih oblika diskriminacije žena iz 1979. godine navodi u članku 2. da „države potpisnice osuđuju diskriminaciju žena u svim njezinim oblicima i odlučne su voditi svim mogućim i odgovarajućim sredstvima, i to bez odlaganja, politiku eliminiranja diskriminacije žena...“. Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije iz 1965. godine osuđuje rasnu diskriminaciju, a države članice se „obvezuju da će svim odgovarajućim sredstvima i bez odlaganja provoditi politiku koja teži ukinuti svaki oblik rasne diskriminacije...“. Europska konvencija o ljudskim pravima iz 1950. godine, koja ima prednost nad svim zakonima u Bosni i Hercegovini, garantira uživanje ljudskih prava i sloboda bez diskriminacije, a Protokol 12 uz Europsku konvenciju iz 2000. godine sadrži odredbu koja uvodi opću zabranu diskriminacije prema bilo kojem temelju. Konvencija o pravima djeteta iz 1989. godine garantira poštivanje prava svakog djeteta, bez

diskriminacije. I dva međunarodna pakta, Pakt o građanskim i političkim pravima i Pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, temelje se na načelu zabrane diskriminacije.

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA I OBRAZLOŽENJE PREDLOŽENIH RJEŠENJA

Bosnu i Hercegovinu dodatno obvezuje i nastojanje da postane članicom Europske unije. Članstvo u Europskoj uniji uvjetovano je usvajanjem antidiskriminacijskoga zakonodavstva i njegove potpune usklađenosti s pravnom stečevinom Europske unije, kao i njegovom primjenom u praksi. U svezi navedene obveze, za Bosnu i Hercegovinu je potrebno naglasiti i važnost direktiva Vijeća Europske unije koje i Bosnu i Hercegovinu, kao članicu Vijeća Europe, obvezuju na poštivanje načela nediskriminacije: Direktiva koja garantira ravnopravan tretman bez obzira na rasno i etničko podrijetlo, Direktiva koja zabranjuje diskriminaciju pri zapošljavanju na temelju vjere, uvjerenja, invaliditeta, starosne dobi ili seksualnog usmjerenja, te Direktiva o implementaciji načela jednakih mogućnosti i jednakoga tretmana muškaraca i žena u području zapošljavanja.

Razlozi za donošenje zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije ogledaju se u činjenici da je Europsko povjerenstvo nakon 6. sastanka Privremenog odbora za stabilizaciju i pridruživanje, koji je dana 3. i 4. srpnja 2013. godine održan u Bruxellesu, pozvala vlasti Bosne i Hercegovine da u potpunosti usklade svoje zakonodavstvo s *acquisem* EU kada su pitanju propisi o borbi protiv diskriminacije.

Člankom 1. mijenja se i dopunjuje članak 2. Zakona o zabrani diskriminacije iz razloga što Direktiva Vijeća 2000/78/EC zabranjuje diskriminaciju na temelju seksualne orijentacije, invaliditeta, vjere ili uvjerenja i dobi. U postojećoj listi osnova u Zakonu o zabrani diskriminacije, dob i invaliditet nisu navedeni kao osnove za diskriminaciju.

Radi usklađivanja Zakona o zabrani diskriminacije Direktivi Vijeća 2000/78/EC pristupilo se izmjeni i dopuni ovoga članka dodavanjem dobi i invaliditeta kao osnove koje se izrijeком navode. Glede dopune ovoga članka, koja se odnosi na rodbinsku i drugu povezanost osobe ili skupine osoba, ista je preuzeta iz antidiskriminacijskih zakona zemalja u okruženju. Postojeći članak 2. stavak (1) zabranjuje diskriminaciju na različitim osnovama, između ostalog na osnovi spolnog izražavanja ili orijentacije, ali ovako definirana osnova nije sukladna međunarodnim pravnim standardima.

Člankom 2. dopunjuje se članak 3. Zakona o zabrani diskriminacije u jednom dijelu radi preciziranja ove zakonske odredbe. Direktivom 2000/43/EZ i Direktivom 2000/78/EZ uređeno je da se kao oblici diskriminacije zabranjuju izravna i neizravna diskriminacija, uznemiravanje i poticanje na diskriminaciju. Ovim direktivama se od država traži osiguranje sudbenog i/ili upravnog postupka, obrtanje tereta dokazivanja, mogućnost sudjelovanja u postupku kao zastupnici ili potpora tužitelju, zaštita od viktimizacije, te da sankcije budu učinkovite, razmjerne i preventivne.

Člankom 3. mijenjan je članak 4. Zakona o zabrani diskriminacije iz razloga što se neko postupanje, u smislu Direktive Vijeća 2000/43/EZ ili Direktive 2000/78/EZ, treba definirati kao neželjeno i definicija uznemiravanja u postojećem zakonu, bez preziciranja ove zakonske odredbe, na navedeni način mogla bi biti upitna sa stajališta načela razmjernosti. Sukladno navedenim direktivama data je i definicija viktimizacije i izvršena dopuna postojeće zakonske odredbe na način da se i poticanje smatra oblikom diskriminacije.

Dopunjuje se Zakon o zabrani diskriminacije iz razloga što važećim zakonom nisu propisani teži oblici diskriminacije. Novim člankom se uvode teži oblici diskriminacije koji će značiti otežavajuću okolnost pri procjeni diskriminacije kao i samom razmjeru izrečene kazne. Navedena zakonska odredba važna je iz razloga što će se istom omogućiti zaštita osoba koje su iznimno podložne diskriminaciji i po više osnova. Takve osobe čini posebno ranjivima i činjenica da se vrlo često nalaze u podređenom položaju unutar svoje društvene skupine zbog istodobne pripadnosti drugoj društvenoj skupini. Zakoni o zabrani diskriminacije zemalja iz okruženja imaju iste zakonske odredbe.

Člankom 4. mijenja se članak 7. Zakona o zabrani diskriminacije na osnovi Direktive 10. i 13. Vijeća 2000/43/EZ o provedbi načela jednakog postupanja prema osobama bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo, koje u članku 10. Direktive predviđa obveze države da širi informacije o relevantnom propisu i obavijesti na odgovarajući način na cijelom prostoru BiH. Članak 13. iste Direktive predviđa uspostavu tijela za promicanje jednakog postupanja što je sukladno članku 7. ovoga Zakona Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH.

U okviru ove izmjene u članku 7. stavku (2) točki 1) predložena je izmjena kojom se eksplicitno naglašava obveza promocije ovoga zakona i informiranje javnosti od strane Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH.

Člankom 5. dopunjen je članak 11. Zakona o zabrani diskriminacije načelom žurnosti u svim postupcima u kojima se ispituju tvrdnje o počinjenoj diskriminaciji iz razloga što Zakon prati ciljeve direktiva Europske unije kada je u pitanju definiranje planiranog utjecaja Zakona. Praksa sudova kada je u pitanju učinkovita zaštita koja bi trebala biti zajamčena ovim Zakonom još uvijek nije u potpunosti ostvarena. Analizirajući predmete koji su do sada razmatrani od sudova može se zaključiti da je vrlo neujednačena. Pored toga i pored činjenice da su predmeti diskriminacije žurni, sudovi još uvijek ne postupaju žurno u svim postupcima u kojima se ispituje tvrdnja o počinjenoj diskriminaciji.

Člankom 6. mijenja se članak 12. Zakona o zabrani diskriminacije i propisuje pravo tužitelja da zahtijeva da se presuda kojom je utvrđena povreda na jednako postupanje, na trošak tuženika, objavi u medijima ukoliko je do povrede prava na jednako postupanje došlo posredstvom medija ili da je informacija o postupanju koje krši pravo na jednako postupanje bila objavljena u medijima.

Člankom 7. mijenja se članak 13. Zakona o zabrani diskriminacije u dijelu koji se odnosi na mjerodavnost sudova i dopunjen je na način da se mjerodavnim sudom smatra i sud na čijem

području tužitelj ima prebivalište ili boravište, kao i sud mjesta gdje se dogodila šteta ili je počinjena radnja diskriminacije, pored sudova opće mjesne mjerodavnosti. Razlozi zbog kojih se pristupilo dopuni navedene zakonske norme ogledaju se u činjenici da je tužitelju data mogućnost odabira suda pred kojim će voditi postupak po tužbi za zaštitu od diskriminacije.

U najboljem interesu podnositelja tužbe za zaštitu od diskriminacije, raniji rokovi za podnošenje tužbe, “ (3) tri mjeseca od dana saznanja o učinjenoj povredi prava, a najdalje (1) jednu godinu od dana učinjenja povrede”, produženi su na (3) tri godine od dana saznanja o učinjenoj povredi prava, a najdalje (5) pet godina od dana učinjenja povrede, s tim što se isti ne računaju u slučaju sustavne diskriminacije.

Člankom 8. mijenja se članak 14. Zakona o zabrani diskriminacije i predstavlja zaštitnu mjeru radi otklanjanja opasnosti od teške povrede prava na jednako postupanje, nenadoknadive štete ili sprečavanja nasilja, koja se izriče shodno pravilima zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u BiH. Mjera osiguranja postavljena u ZPP-u jasno upućuje da njihova svrha u općem smislu nije identična svrsi koja se željela postići ovakvom odredbom članka 14. Zakona o zabrani diskriminacije, jer se njihovo djelovanje može svesti na osiguranje dokaza i osiguranje tražbine, dok je izmijenjenom odredbom članka 14. stavkom (2) potrebno odrediti mjeru osiguranja i ako predlagatelj učini vjerojatnim da je povrijeđeno pravo na jednako postupanje i određivanje mjere osiguranja je potrebno radi otklanjanja opasnosti od teške povrede prava na jednako postupanje, nenadoknadive štete ili sprečavanja nasilja.

Naime, treba podsjetiti da je zabrana diskriminacije pravo koje je srž ljudskih prava koja moraju biti zaštićena u svim dostupnim pravnim postupcima i koja moraju imati poseban tretman u primjeni upravo zbog osjetljivosti zaštićenog prava i preraspodjele tereta dokazivanja na tuženu stranu.

Člankom 9. mijenja se članak 15. Zakona o zabrani diskriminacije glede norme koja regulira preraspodjelu tereta dokazivanja koje je zajamčeno svim antidiskriminacijskim direktivama. Antidiskriminacijske direktive ujednačeno određuju načelo preraspodjele tereta dokazivanja i propisuju da kada stranka koja smatra da joj je povrijeđeno pravo na jednakost u postupanju iznese i dokaže činjenice temeljem kojih može učiniti vjerojatnim da je do diskriminacije došlo, na tuženiku je da dokaže da nije povrijedio jamstvo jednakosti u postupanju.

Uzimajući u obzir navedeno, pristupilo se izmjenama i dopunama navedene zakonske norme.

Dodaje se novi stavak (9) članka 15. Zakona o zabrani diskriminacije koji je predložen iz razloga što se u dosadašnjoj sudbenoj praksi preporuke Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine nisu uzimale u obzir i što je sudbena praksa i u ovome dijelu bila također neujednačena. Uzimajući u obzir podjelu vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu i neovisnost sudova u njihovome radu, navedenom dopunom Zakona o zabrani diskriminacije htjelo se ukazati na neophodnost i potrebu razmatranja preporuka ombudsmana u postupku koji se vodi, a koje stranka koristi kao dokaz. S obzirom da preporukama ombudsmana

prethodi postupak istraživanja, preporuka ombudsmana značajna je u tom smislu što već ukazuje na postojanje diskriminacije utvrđene u provedenom postupku.

Člankom 10. mijenja se i dopunjuje članak 16. Zakona o zabrani diskriminacije na način da je umješacu omogućeno pravo sudjelovanja u postupku na strani osobe ili skupine osoba koje tvrde da su žrtve diskriminacije. Umješac je treća osoba koja se u parnici koja se vodi između određenih stranaka pridružuje jednoj od njih, na način da sama ne postaje stranka, ali ima pravni interes da stranka kojoj se pridružila uspije u parnici, budući da se pravne posljedice presude mogu neizravno odraziti i na njegovu pravnu situaciju.

Člankom 11. mijenja se članak 17. Zakona o zabrani diskriminacije i izmjenom se propisuje da je kolektivnu tužbu za zaštitu od diskriminacije moguće podnijeti da bi se ustvrdilo da je tuženik povrijedio pravo na jednako postupanje.

Člankom 12. briše se članak 18. Zakona o zabrani diskriminacije iz razloga što isti definira viktimizaciju, a viktimizacija je posebno definirana i ubačena kao poseban stavak (6) članka 4. ovoga zakona.

Člankom 13. Zakonu o zabrani diskriminacije dodaje se novi stavak (4) članka 24. u cilju osiguranja zaštite od diskriminacije uvođenjem obveze donošenja općih upravnih akata od strane javnih tijela i pravnih osoba kojima će se regulirati postupanje u slučaju diskriminacije.

III. PRINCIPI NA KOJIMA JE UTEMELJEN ZAKON

Princip nediskriminacije je opći princip Europske unije i predstavlja jedan od temeljnih principa zaštite ljudskih prava i sloboda. Princip nediskriminacije definiran je u Ugovoru o Europskoj zajednici i mnogim drugim međunarodnim dokumentima i njime se osigurava jednakost u postupanju s pojedincima, bez obzira na nacionalnost, spol, raso ili etničko podrijetlo, religiju ili vjerovanje, invaliditet, dob ili seksualnu orijentaciju ili bilo koju drugu osnovu.

Nastojanje Bosne i Hercegovine da postane članicom Europske unije uvjetovano je potpunim poštivanjem principa nediskriminacije kroz usvajanje antidiskriminacijskoga zakonodavstva i njegove primjene u praksi.

Borba protiv svih oblika diskriminacije i promoviranje ravnopravnosti zahtjeva primjenu većeg broja instrumenata na različitim razinama. Direktiva Vijeća 2000/43/EZ o primjeni načela ravnopravnosti osoba, bez obzira na njihovo raso ili etničko podrijetlo i Direktiva Vijeća 2000/78/EZ o uspostavi okvira za jednak tretman na području zapošljavanja i odabira zvanja predstavljaju ključne dokumente u razvoju zakonodavstva u oblasti diskriminacije na razini Europske unije i ove direktive su imale značajan utjecaj na razvoj ovoga zakona.

Zakon o zabrani diskriminacije utemeljen je na principu jednakosti i ravnopravnosti svih ljudi

bez obzira na njihove razlike po bilo kojoj osnovi i njime se osigurava institucionalni mehanizam zaštite od diskriminacije.

IV. USKLAĐENOST PROPISA SA EUROPSKIM ZAKONODAVSTVOM

Između Bosne i Hercegovine, s jedne strane, i europskih zajednica i njihovih država članica, s druge strane, sklopljen je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, kao dokument od posebne važnosti za razvoj zakonodavstva, iz kojeg proizlaze potrebe da se ova problematika zakonski regulira na cjelovit način, a prema standardima koje propisuje regulativa Europske unije.

Sklapanjem navedenog Sporazuma, Bosna i Hercegovina je i formalno preuzela obvezu usklađivanja svoga cjelokupnoga zakonodavstva propisima EU.

Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije (u daljnjem tekstu: zakon) usklađuje se s direktivama Europske unije, i to:

- Direktivom Vijeća 2000/43/EZ o primjeni načela ravnopravnosti osoba, bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo i
- Direktivom Vijeća 2000/78/EZ o uspostavi okvira za jednak tretman na području zapošljavanja i odabira zanimanja.

V. PROVEDBENI MEHANIZMI I NAČIN OSIGURAVANJA POŠTIVANJA PROPISA

Temeljni institucionalni mehanizam definiran je kroz mjerodavnosti ombudsmana Bosne i Hercegovine i utvrđivanjem dvije procesne mogućnosti, i to prethodno podnošenje prigovora u tijeku postojećih postupaka ili podnošenje posebne tužbe za zaštitu od diskriminacije.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH dužno je pratiti primjenu ovoga zakona, što je definirano kroz sustav prikupljanja informacija o predmetima diskriminacije koji su obveza svih mjerodavnih tijela u Bosni i Hercegovini.

Mjerodavne institucije u Bosni i Hercegovini snose odgovornost ukoliko ne surađuju sa ombudsmanima Bosne i Hercegovine i ne dostavljaju tražene informacije.

Svi ovi elementi utvrđeni ovim zakonom osiguravaju odgovarajuće provedbene mehanizme za primjenu ovoga zakona, a koji su, s druge strane, pojačani predviđanjem kaznenih odredbi za kršenje ovoga zakona.

VI. OBRAZLOŽENJE FINACIJSKIH SREDSTAVA ZA PROVEDBU ZAKONA I FINACIJSKI UČINCI ZAKONA

S obzirom da Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, kao središnje tijelo za zaštitu od diskriminacije, provodi Zakon o zabrani diskriminacije, sukladno svojim

mjerodavnostima, procjenjujemo da za provedbu ovoga zakona nisu potrebna dodatna finacijska sredstva.

VII. OPIS KONZULTACIJA VOĐENIH U PROCESU IZRADE ZAKONA

Sukladno članku 6. Pravila za konzultacije u izradi pravnih propisa („Službeni glasnik BiH“, br. 81/06 i 80/14), nakon utvrđivanja teksta Prednacrtu zakona, dana 26.11.2015. godine održana je javna rasprava o sačinjenom Prednacrtu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije i ostavljen rok od 21 dana za dostavljanje komentara.

U navedenom roku dostavljeni su sljedeći komentari:

- Sarajevskog otvorenog centra, kako slijedi:

Prijedlog 1 – Dopuna članka 2.

Predlažemo da se članak 2. stavak 1. dopuni sa osnovama «seksualne orijentacije, rodnog identiteta, spolnih karakteristika», tako da članak 2. stavak 1. glasi:

(1) Diskriminacijom će se, u smislu ovoga zakona, smatrati svako različito postupanje, uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama, prema bilo kojoj osobi ili skupini osoba, i onima koji su s njima u rodbinskoj ili drugoj vezi, na osnovi njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, invaliditeta, starosne dobi, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugoj udruzi, obrazovanja, društvenog položaja, spola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, spolnih karakteristika, kao i svake druge okolnosti koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojoj osobi onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje, na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim područjima života.

Obrazloženje:

Postojeći članak 2. stavak 1. zabranjuje diskriminaciju na različitim osnovama, između ostalog, na osnovi spolnog izražavanja ili orijentacije." Ova osnova sada postoji kao prijedlog u samom tekstu Prednacrtu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije BiH. Nažalost, ovako definirana osnova nije sukladna međunarodnim pravnim standardima, te ne pruža dovoljnu i ispravnu zaštitu lezbejkama, gejevima, biseksualnim, transrodnim i interpolnim (LGBTI) osobama od diskriminacije. Europska unija je u svome Izvješću za BiH (2015 Progress Report) konstatirala ovaj problem.

Tako Izvješće o napretku utvrđuje: On the rights of lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex (LGBTI) persons, the 2015 LGBTI Merlinka festival was held with no incidents and with appropriate police protection. Bosnia and Herzegovina was one of the signatories of the Joint Statement of Ministers of the region at the 2015 IDAHO (International Day against Homophobia) forum. The anti-discrimination law needs to be amended as it does not include a clear definition of gender identity and sexual orientation and refers to sexual expression and/or orientation as grounds of discrimination. The Republika Srpska and Brčko District criminal codes need to be amended to include gender identity and sexual orientation as grounds for hate speech. Despite an increase in violence, attacks and threats towards LGBTI persons and human rights defenders, only a limited number of cases are reported to the

police. In September, Bosnia and Herzegovina's Constitutional Court ruled on a violation of the freedom of assembly in the case of the October 2008 Queer Sarajevo Festival when a dozen individuals were attacked, but there has been no criminal prosecution of the attack on the 2014 Merlinka Queer Film Festival. Transgender persons are a particularly marginalised group and no measures are planned for legal gender recognition."

Izvešća o napretku za 2014. i 2013. godinu, ali i rezolucije Europskog parlamenta za 2014. i 2013. godinu su ustvrdile isti problem. Europska unija je u okviru zaključaka sedme sjednice Struktuiranog dijaloga o pravosuđu (http://europa.ba/?page_id=556), u svibnju 2014., pozvala BiH da kroz Zakon o zabrani diskriminacije poboljša zaštitu LGBTI osoba od diskriminacije. Sličan poziv BiH je dobila kroz zaključke Privremenog odbora (2013) po Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju. Također, BiH je u okviru UN-ovog Univerzalnog periodičnog pregleda 2014. dobila preporuku od Republike Francuske, koja se odnosi na isti problem. Također, Zajedničko povjerenstvo za ljudska prava PSBIH je na osnovi tematske sjednice o pravima LGBTI osoba iz svibnja 2015. donijelo zaključak da se pristupi izmjeni i dopuni Zakona o zabrani diskriminacije BiH i da se tako osigura ispravna i jasna zaštita LGBTI osoba od diskriminacije.

Direktiva 2000/43/EZ zabranjuje diskriminaciju na osnovi rasnog ili etničkog podrijetla, Direktiva Vijeća 2000/78/EZ na osnovi seksualne orijentacije, invaliditeta, vjere ili uvjerenja, te dobi, a Direktiva 2006/54/EZ i Direktiva 2004/113/EZ na osnovi spola (što prema praksi Europskog suda uključuje i rodni identitet i izražavanje).

Suma summarum navedenog bi bila da je nužno dodati i «seksualnu orijentaciju, rodni identitet i spolne karakteristike» kao osnove po kojima je zabranjena diskriminacija.

Prijedlog 2 – Dopuna članka 4.

U članku 4. se dodaju dva nova stavka, stavak 7. i stavak 8:

(7) Govor mržnje je izražavanje ideja, informacija i mišljenja u sredstvima javnog informiranja kao i u publikacijama, na skupovima i mjestima dostupnih javnosti i ispisivanje ili prikazivanje poruka ili simbola kojima se potiče mržnja ili nasilje protiv osoba ili skupine osoba zbog njihovog osobnog svojstva ili bilo koje osnove iz članka 2. ovoga zakona.

(8) Diskriminacijom u smislu članka 4. ovoga zakona smatrat će se i propust da se osobama s invaliditetom, sukladno njihovim specifičnim potrebama, omogući:

- Korištenje javno dostupnih resursa
- Sudjelovanje u javnom i društvenom životu
- Pristup radnom mjestu i odgovarajući uvjeti rada

prilagodbom infrastrukture i prostora korištenjem opreme sukladno mogućnostima onoga ko je dužan to osigurati.

Obrazloženje:

Stavkom (7) uvodi se novi oblik diskriminacije: govor mržnje, a po uzoru na definiciju iz članka 11. Zakona o zabrani diskriminacije Republike Srbije. Ova odredba se pokazala kao jako učinkovita norma za suzbijanje govora mržnje nad manjinskim skupinama, što potvrđuju i izvešća i preporuke Poverenice za ravnopravnost Republike Srbije.

Stavkom (8) se uvodi i još jedan posebni oblik diskriminacije - propuštanje razumne prilagodbe, sukladno Direktivi 2000/78/EC. Poseban izraz načela jednakosti, koji zasigurno ne predstavlja iznimku već ide ruku pod ruku sa jamstvom zabrane nejednakosti u postupanju na osnovi invaliditeta, jeste razumna prilagodba. Okvirna direktiva (2000/78/EC) izričito

navodi kako jamstvo razumne prilagodbe za osobe s invaliditetom predstavlja jamstvo poštivanja načela jednakosti u postupanju prema ovoj društvenoj skupini. Drugim riječima, razumna prilagodba nije "iznimka od pravila" koju treba tumačiti i primjenjivati isključivo u mjeri koja je strogo neophodna kako bi se ostvario neki cilj koji dopušta odstupanje od važećeg standarda. Razumna prilagodba jeste pravilo. U nekim državama članicama EU, propuštanje razumne prilagodbe se u državnom zakonodavstvu definira kao oblik diskriminacije, a kod kojeg dolazi do diskriminacije nečinjenjem odnosno propuštanjem. Prema Okvirnoj direktivi (2000/78/EC) razumna prilagodba predstavlja obvezu poslodavca da u slučajevima kada je to potrebno, s obzirom na invaliditet konkretne osobe, poduzme odgovarajuće mjere kojima će toj osobi osigurati pristup, sudjelovanje ili napredovanje u radnom odnosu ili stručnom osposobljavanju, osim ako će mu takva obveza nametnuti nerazmjernan teret za njegovo poslovanje. Mjere za koje je moguće ostvariti potporu unutar okvira nacionalne politike jednakosti osoba s invaliditetom neće se smatrati nerazmjernim opterećenjem ko je dužan isto omogućiti. Članak 4. Zakona o suzbijanju diskriminacije Republike Hrvatske na sličan način uređuje ovo pitanje.

Prijedlog 3 – Nova definicija članka 5.

Budući da se išlo u izmjenu članka 5., predlažemo da navedeni članak glasi:

- (1) Diskriminacija u svim javnim oblicima je zabranjena.
- (2) Iznimno od stavka 1. ovoga članka, ne smatra se diskriminacijom stavljanje u nepovoljniji položaj u sljedećim slučajevima:
 - a) kada je takvo postupanje određeno zakonom radi očuvanja zdravlja, javne sigurnosti, održavanja javnog reda i mira, prevencije kaznenih djela i zaštite prava i sloboda drugih ljudi, te ako su upotrijebljena sredstva u demokracijskom društvu prikladna i nužna za postizanje željenog cilja, pod uvjetom da takvo postupanje ne dovodi do izravne ili neizravne diskriminacije na osnovi rase, boje kože, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog i socijalnog podrijetla, spola, seksualne orijentacije i invaliditeta;
 - b) posebnih mjera koje uključuju bilo koju mjeru privremene naravi, koja je nužna i prikladna za ostvarivanje stvarne jednakosti društvenih skupina koje su u nepovoljnijem položaju, na temelju neke od osnova iz članka 2. ovoga zakona kada je takvo postupanje temeljeno na odredbama zakona, podzakonskog akta, programa, mjera ili odluka u cilju poboljšanja položaja etničkih, vjerskih, jezičnih ili drugih manjina ili drugih skupina građana ili osoba diskriminiranih po osnovama iz članka 2. stavka 1. ovoga zakona;
 - c) provođenja mjera socijalne politike kojima se pogoduje osobama ili kućanstvima težeg imovnog ili socijalnog stanja, pod uvjetom da takve mjere ne dovode do izravne ili neizravne diskriminacije na temelju rase, boje kože, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog i socijalnog podrijetla, spola, seksualne orijentacije i invaliditeta;
 - d) u odnosu na određeni posao, kad je narav posla takva ili se posao obavlja u takvim uvjetima da osobine povezane s nekim od osnova iz članka 2. ovoga Zakona predstavljaju stvarni i odlučujući uvjet obavljanja posla, ako je svrha koja se time želi postići opravdana i uvjet odmjeran;
 - e) pri obavljanju profesionalnih aktivnosti, odnosno zasnivanju radnog odnosa, uključenju u članstvo te u djelovanju koje je sukladno nauci i poslanju crkve i vjerske zajednice, te druge javne ili privatne organizacije čiji se sustav vrijednosti temelji na vjeri ili uvjerenju, a koja djeluje sukladno Ustavu i zakonu, ako tako zahtijevaju

vjerska doktrina ili uvjerenja, u slučaju kada zbog naravi tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjera ili uvjerenje neke osobe predstavljaju istinski, zakonit i opravdan uvjet za obavljanje posla, uzimajući u obzir sustav vrijednosti te organizacije;

f) u pristupu dobrima, uslugama i sportu te pružanju istih ako je pristup dobru i/ili usluzi namijenjen isključivo ili prvenstveno pripadnicima jednog spola ili osobama s invaliditetom, pod uvjetom da je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, te ako su upotrijebljena sredstva prikladna i nužna cilju koji se želi postići;

g) na osnovi dobi, ako je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, uključujući legitime ciljeve socijalne politike, socijalne i zdravstvene zaštite, politike zapošljavanja, promoviranja ciljeva tržišta rada i stručnog osposobljavanja, te ako su sredstva za njegovo postizanje prikladna i nužna;

h) na temelju državljanstva prema posebnim propisima;

(3) Sve iznimke iz stavka 2. ovoga članka trebaju ostvarivati svoj legitimni cilj za koji su određeni i moraju biti prikladni i nužni za ostvarenje tog cilja.

Obrazloženje:

Način na koji trenutni tekst Zakona o zabrani diskriminacije BiH, članak 5, uređuje iznimke odnosno mogućnost odstupanja od jamstva zabrane diskriminacije je preširok te zahtijeva ozbiljnije izmjene u svrhu usklađivanja sa EU direktivama. Ovdje donosimo potanko obrazloženje.

Svaka direktiva dopušta i određene iznimke, pri čemu, za razliku od Direktive 2006/54 ili Direktive 2000/43, Direktiva 2000/78 propisuje najšire mogućnosti odstupanja od jamstva jednakosti u postupanju.

Direktiva 2000/78 tako dopušta državama članicama da zakonima propišu mjere koje se u demokracijskim društvima smatraju neophodnima u svrhu javne sigurnosti, očuvanja javnog reda i sprečavanja kaznenih djela, očuvanja zdravlja te zaštite prava i sloboda drugih.

Tako široko postavljena izuzimanja očigledno su preuzeta iz Europske konvencije o ljudskim pravima i specifična su za Direktivu 2000/78, te kao takva nisu primjenjiva u području ravnopravnosti spolova odnosno etničke i rasne ravnopravnosti.

Direktiva 2006/54, Direktiva 2000/43 i Direktiva 2000/78 dopuštaju bona fide kvalifikacije, tj. uporabu nedopuštenih kriterija razlikovanja onda kada, s obzirom na narav radnog zadatka ili kontekst u kojem se zadatak obavlja, taj kriterij predstavlja stvarni i odlučujući čimbenik za uspješno ispunjenje konkretnog zadatka, pod uvjetom da je zadatak legitiman, odnosno da je uporaba kriterija razmjerna cilju koji se zadatkom želi ostvariti.

Međutim, Direktiva 2000/78 dopušta državama članicama da zadrže zakonske propise koji su u trenutku donošenja direktive bili na snazi ili koji su izglasani nakon stupanja direktive na snagu, ali ozakonjuju praksu koja je postojala u trenutku stupanja direktive na snagu, a koji vezano uz radne aktivnosti u crkvama odnosno javnim ili privatnim organizacijama čije se djelovanje temelji na etosu utemeljenom na religijskom ili vjerskom uvjerenju te dopuštaju različito postupanje uvjetovano religijskim ili vjerskim uvjerenjem, pod uvjetom da uzimajući u obzir etos konkretne organizacije i s obzirom na narav konkretnih aktivnosti odnosno kontekst u kojem se one obavljaju. Takvo razlikovanje predstavlja stvarni, legitimni i opravdani kriterij zapošljavanja. Direktiva 2000/78 dopušta takvim organizacijama da od svojih zaposlenika zahtijevaju da se prema njenom religijskom ili vjerskom etosu odnose u dobroj vjeri i s poštivanjem. Također, specifična iznimka dopuštena ovom direktivom odnosi se na postupanje temeljem dobi. Direktiva 2000/78 izričito dopušta državama članicama da

propišu kako različito postupanje temeljem dobi neće predstavljati povredu jamstva jednakosti u postupanju ako je u okolnostima nacionalnog prava ono razumno i objektivno opravdano legitimnim ciljem, uključujući legitimnu politiku zapošljavanja, ciljeve unapređivanja tržišta rada, ciljeve stručnog osposobljavanja te ako su sredstva namijenjena ostvarenju tog cilja prikladna i nužna.

Direktiva 2000/43/EC dopušta razlike u postupanju koje se temelje na državljanstvu (članak 3. stavak 2), misleći pri tome na državljanstvo trećih država, s obzirom da je diskriminacija temeljem državljanstva država članica EU zabranjena primarnim pravom EU.

Prije svega, trenutni članak 5. jamstvo razumne prilagodbe definira kao iznimku od načela jednakog postupanja dok ga Direktiva 2000/78 izričito određuje kao jamstvo provođenja načela jednakosti u postupanju. Nesklad na konceptualnoj razini predstavljat će otežavajući čimbenik u primjeni od strane mjerodavnih tijela ako zbog čega drugog onda jer će tijela primjene inzistirati da se iznimke od temeljnog standarda moraju tumačiti štrgo "ili lisko," što će ograničiti učinkovitost ovoga jamstva za osobe s invaliditetom. Štoviše, zahvaljujući načinu na koji je formulirana druga rečenica stavka 1. članka 5, proizlazi da bi poslodavac mogao tvrditi da mjere razumne prilagodbe načelno predstavljaju diskriminaciju osoba bez invaliditeta te mogu biti poduzimane samo ako su razmjerne, s obzirom na specifične okolnosti i potrebe osoba bez invaliditeta koje se natječu za isto mjesto ili radnu povlasticu. S aspekta Direktive 2000/78 takvo tumačenje predstavlja neprihvatljivo ograničenje jamstva razumne prilagodbe.

Nadalje, članak 5. definira mjere pozitivne akcije kao iznimku od načela jednakosti u postupanju, dok je antidiskriminacijske direktive Europske unije određuju kao specifični oblik jednakosti u postupanju radi postizanja pune jednakosti u stvarnom životu. Osim ove konceptualne razlike, uvjeti dopuštenosti mjera pozitivne akcije na kojima inzistira trenutni članak 5. nisu sukladni onima koje je razvio Sud Europske unije kroz svoje odluke.

Uz navedeno, članak 5. je također vrlo nejasan glede opsega iznimke koja se odnosi na religijske organizacije i javne ili privatne institucije čije djelovanje se zasniva na etosu temeljenom na religijskom ili vjerskom uvjerenju. Iz teksta članka 5. proizlazi kako je religijskim i vjerskim institucijama postupanje glede zapošljavanja dopušteno nepovoljno temeljem religijskih ili vjerskih uvjerenja kandidata iako ono nužno ne predstavlja stvarni, legitimni i opravdani kriterij zapošljavanja. Štoviše, odredba članka 5. dopušta religijskim i vjerskim organizacijama nepovoljno postupanje temeljem bilo koje od nedopuštenih osnova, a ne samo osnovom religijskog ili vjerskog uvjerenja. Na tvrdnju kako članak 5. ograničava nepovoljno postupanje ove vrste uvjetima postizanja legitimnog cilja i postojanjem razumnog odnosa razmjernosti između sredstava koja se koriste i cilja koji se nastoji realizirati, korisno je ukazati kako isti članak 5. u svojoj točki (c) pruža naputak kako su oba uvjeta zadovoljena s obzirom da je razlikovanje, isključenje ili davanje prednosti izvršeno savjesno kako ne bi došlo do povrede vjerskih osjećanja pripadnika te vjeroispovijesti ili te vjere." S obzirom da glede zapošljavanja odredba članka 5. točke (c) omogućava religijskim ili vjerskim organizacijama gotovo nesputanu diskriminaciju temeljem bilo koje od osnova koje Direktiva 2000/78 propisuje, ona je nepomirljiva sa zahtjevima koji proizlaze iz te Direktive. Isto vrijedi i za odredbu članka 5. točke (h).

Prijedlog 4 – Dopuna članka 7.

Članak 7. točka 1) se mijenja i glasi:

- 1) informira javnost, podiže svijest, provodi kampanje i na druge načine aktivno promovira borbu protiv diskriminacije u svrhu prevencije iste.

Obrazloženje:

Na ovaj način uloga promocije ljudskih prava i prevencije diskriminacije bi se podcrtala.

Slijedom navedenih komentara Sarajevskog otvorenog centra uvršten je dio koji se odnosi na osnove diskriminacije na način da je članak 2. zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije dopunjen seksualnom orijentacijom, rodnim identitetom i spolnim karakteristikama kao osnovama za diskriminaciju. Prijedlog Sarajevskog otvorenog centra za dopunu članka 4. zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije nije prihvaćen iz razloga navedenih u komentarima Misije OSCE-a u BiH.

Također, prihvaćen je prijedlog Sarajevskog otvorenog centra za dopunu članka 7. zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije i ovaj članak je dopunjen predloženom točkom l) koja glasi: "informira javnost, podiže svijest, provodi kampanje i na druge načine aktivno promovira borbu protiv diskriminacije u svrhu prevencije iste."

Prijedlozi Sarajevskog otvorenog centra koji se odnose na izmjene i dopune članaka 4. i 5. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije nisu prihvaćeni iz razloga koji su navedeni u komentarima Misije OSCE-a u BiH nakon održane javne rasprave.

Naime, prema mišljenju Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini, kod prijedloga da se u članku 4. doda stavak 8) koji se odnosi na „prava osoba sa invaliditetom“, treba uzeti u obzir da Zakon o zabrani diskriminacije (ZZD) ne regulira nova prava nego definira oblike diskriminacije. Svaku odredbu koja se odnosi na "prava osoba s invaliditetom" treba uobličiti u smislu potencijalnog oblika diskriminacije, koja će pojasniti da bi propuštanje razumne prilagodbe moglo dovesti do diskriminacije. Međutim, treba uzeti u obzir da članak 15. stavak 7. već izričito regulira da će u slučaju "propuštanja razumne prilagodbe" teret dokazivanja biti na tuženoj strani. Ovo je vrlo jak mehanizam proceduralne zaštite. Postoji mnogo zakona u Bosni i Hercegovini koji reguliraju pozitivne obveze prilagodbe za osobe s invaliditetom i ZZD treba da ostane mehanizam za utvrđivanje propusta u prilagodbi kao oblika diskriminacije, ako i kada se ona pojavi.

Isto tako, Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini dala je mišljenje i na prijedlog Sarajevskog otvorenog centra koji je podnijet, glede uključenja govora mržnje kao još jednog oblika diskriminacije, kao novi stavak 7) u članku 4. zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije. U obrazloženju prijedloga pomenuto je da takvo pravno rješenje postoji u Republici Srbiji. Kod razmatranja ovoga prijedloga treba se uzeti u obzir da je govor mržnje kazneno djelo u sva četiri kaznena zakona BiH. Osim toga, govor mržnje je također definiran kao prekršaj u zakonima o javnom redu i miru Republike Srpske, Brčko distrikta BiH i u svim kantonima. Konačno, govor mržnje također je kažnjiv po Zakonu o sprečavanju nasilja na sportskim događajima. U 2014. Europski sud za ljudska prava donio je odluku vezanu za slučaj iz BiH (Muslija protiv Bosne i Hercegovine AP. 32042/11), u kojem je sud odlučio da je BiH prekršila načelo *ne bis in idem* vodeći kazneni i prekršajni postupak protiv iste osobe u odnosu na isti incident, odbacujući argument BiH da kaznena i prekršajna djela sadrže različite elemente.

Osim toga, legislativa u Republici Srbiji ne definira govor mržnje kao oblik diskriminacije, nego definira da je to poticanje na govor mržnje. Poticanje na bilo koji oblik diskriminacije već je uvršten u prijedlog izmjena Zakona o zabrani diskriminacije.

Glede prijedloga Sarajevskog otvorenog centra koji se odnosi na članak 5. zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, Misija OSCE-a u BiH je dala mišljenje da je prva verzija članka 5. u distribuiranom prijedlogu izmjena i dopuna, koja slijedi dobro utemeljenu sudbenu praksu Europskog suda za ljudska prava i praksu Ustavnog suda BiH, već dovoljno jaka barem kada su definicije diskriminacije u pitanju. Trebamo zadržati mogućnost postojanja testa opravdanosti kojim bi se ustvrdilo kada se izravna i neizravna diskriminacija može opravdati. Ovaj test je trenutno uključen u članak 5. i izmjene i dopune ga samo osnažuju. Jedan prijedlog se odnosio na izmjenu definicije članka 2. stavka 2. u smislu uključenja testa opravdanosti ovdje, ali trenutna struktura Zakona s člankom 5. ima isti učinak.

Komentari Koalicije "Jednakost za sve", kako slijedi:

Koalicija organizacija civilnog društva u borbi protiv diskriminacije „Jednakost za sve“ pozdravlja Prednacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije (Prednacrt). Prednacrt je ponudio rješenja koja ciljaju na poboljšanje položaja žrtava diskriminacije kod pokretanja i vođenja postupaka za zaštitu od diskriminacije, što je i Koalicija zagovarala. U tom smislu, osobito ističemo značaj ponuđenih rješenja kao što je reguliranje viktimizacije kao oblika diskriminacije, produljenje i preciziranje rokova, proširivanje mjesne mjerodavnosti sudova, preciziranje obveze pravnih osoba da donesu interne antidiskriminacijske akte za postupanje u slučaju diskriminacije, te pojednostavljivanje uvjeta za pokretanje kolektivne tužbe.

No, smatramo i da se aktualni tekst Prednacrt može dodatno poboljšati. Koalicija, stoga, u daljem tekstu predlaže dodatne izmjene Prednacrt, i to:

Članak 4. (Ostali oblici diskriminacije)

Mobing (članak 4. stavak 3)

U članku 4. briše se stavak 3.

Iza članka 4. dodaje se novi članak 4.a. i glasi: „(1) Mobing je oblik diskriminacije.“

„(2) Mobing je oblik uznemiravanja na radnom mjestu koji podrazumijeva ponavljanje svakog aktivnog ili pasivnog ponašanja koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva, ugleda, osobnog i profesionalnog integriteta, zdravlja, profesionalnog statusa ili degradacije radnih uvjeta zaposlenog, i koje izaziva strah ili stvara neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.“

„(3) Izvršiteljem mobinga smatra se poslodavac, zaposleni ili skupina zaposlenih kod poslodavca koji vrše mobing iz stavaka 1. i 2. ovoga članka.“

Članak 19. mijenja se tako što se iza riječi „4. (Ostali oblici diskriminacije)“ dodaje „i članak 4.a. (Mobing kao oblik diskriminacije)“.

Mobing je najčešći oblik diskriminacije u praksi u BiH, što je vidljivo i iz godišnjih izvješća Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH. Mobing ima niz specifičnosti u odnosu na druge oblike diskriminacije, što nije obuhvaćeno trenutnim zakonskim tekstom. Mišljenja

smo da je potrebno proširiti definiciju mobinga, osiguravajući osnovu za lakše postupanje svih koje ZZD obvezuje, te unapređenje učinkovitosti mehanizama za zaštitu od diskriminacije. U tom smislu, smatramo da je osobito važno naglasiti da su pasivno legitimirani u slučaju mobinga poslodavac, zaposleni ili skupina zaposlenih.

Zaštita osoba sa invaliditetom (članak 5. Iznimke od načela jednakog postupanja)

U članku 4. dodaje se novi stavak 7. koji glasi: „Diskriminacijom se smatra nepoduzimanje mjera razumne prilagodbe radi osiguranja načela jednakog postupanja prema osobama sa invaliditetom.“

Iz članka 5. briše se stavak f).

Predložena izmjena ide ka usuglašavanju sa kasnije predloženom izmjenom članka 5. te prijedlogom izmjena članka 15. stavka (7) Prednacrt, a koji se odnosi na mjere razumne prilagodbe predviđene člankom 2. Konvencije UN-a o pravima osoba sa invaliditetom.

Članak 5. (Iznimka od načela jednakog postupanja)

Predlažemo zadržavanje aktualnog članka 5. ZZD-a uz manje intervencije, i to:

- brisanje stavka f. (razumna prilagodba) koji uz gore predložene izmjene postaje članak 4. stavak (7),
- stavak h. se briše jer je ista materija regulirana člankom 5. stavkom c.

Ukazujemo na to da se predloženi članak 5., kako sada glasi u Prednacrtu, u suštini ponavlja, odnosno precizira test za utvrđivanje diskriminacije prema praksi Europskog suda za ljudska prava, te kao takav nije prikladan za definiranje iznimki od načela jednakog postupanja. Budući da precizira test diskriminacije, predložena formulacija iz članka 5. Prednacrt bi, zapravo, trebala da bude prebačena u novi stavak (3) u članku 2. koji definira diskriminaciju.

Sumarno govoreći, iznimke od jednakog tretmana su, prema našem mišljenju, bolje i potpunije definirane aktualnim tekstom članka 5. ZZD-a.

Članak 7. (Središnja institucija za zaštitu od diskriminacije)

Članak 7. stavak 6. (rok za dostavu podataka i dokumenata na zahtjev Institucije ombudsmana)

Koalicija predlaže zadržavanje postojećeg roka od 30 dana iz članka 7. stavka 6.

Ukazujemo na to da se ukidanjem ovoga roka, kako predviđa Prednacrt, neće unaprijediti odgovornost i ozbiljnost postupaka pred Institucijom ombudsmana kao središnje institucije za zaštitu od diskriminacije. Ovo rješenje ne doprinosi žurnosti postupka u slučaju zaštite od diskriminacije predviđene člankom 7. Prednacrt. Takvo rješenje dovelo bi u pitanje i svrsishodnost prekršajne odredbe za nepostupanje pravnih lica po zahtjevu za dostavljanje podataka i dokumenata Institucije ombudsmana iz ZZD-a (članak 20. stavak 1.a.).

Ovu korisnu odredbu, dakle, treba zadržati bez obzira na mogući način regulacije ovoga

pitanja u potencijalno novom zakonu o Instituciji ombudsmana za ljudska prava BiH.

Članak 7. stavak 2. 1. (Promotivna uloga Institucije ombudsmana)

Članak 7. stavak 2. 1) mijenja se i glasi: „promovira načela jednakog postupanja i zabrane diskriminacije.“

Ukazujemo na važnost reguliranja promotivne uloge Institucije ombudsmana u svezi za ovim zakonom i zabranom diskriminacije. Trenutna odredba ZZD-a koja mjerodavnost Institucije ombudsmana u ovom području određuje u kontekstu “podizanja svijesti o pitanjima vezanim za rasizam i rasnu diskriminaciju” (čl. 7, st. 2. f) preusko je formulirana i, kao takva, ne odgovara potrebama jačanja promotivne dimenzije zaštite od diskriminacije.

Članak 12.a. (Status preporuka ombudsmana)

Iza članka 12. dodaje se novi članak 12.a., koji glasi:

“(1) U slučaju da sud razmatra predmet o kojem je Institucija ombudsmana već donijela preporuku, sud je obavezan razmotriti preporuku Institucije ombudsmana.“

„(2) U slučaju da sud postupi suprotno postojećoj preporuci Institucije ombudsmana u istom slučaju, obavezan je obrazložiti takvo postupanje.“

Predloženom izmjenom, kako sada glasi u prijedlogu, preporuka Institucije ombudsmana, kao središnje institucije za zaštitu od diskriminacije, i dalje zadržava status jednak drugim dokazima istaknutim u postupku. S druge strane, ako se cilja na unapređenje statusa preporuka Institucije ombudsmana i ujednačavanje prakse u postupanju mjerodavnih tijela prema ZZD-u, bilo bi značajno propisati obvezu suda da obrazloži svoju odluku ukoliko je ona suprotna postojećoj preporuci Institucije ombudsmana u istom slučaju. Takvo rješenje bi dodatno afirmiralo status Institucije ombudsmana kao središnje institucije u ovom području i jačalo pravnu sigurnost u domeni borbe protiv diskriminacije.

Olako odstupanje od odluke Institucije ombudsmana u ovim predmetima moglo bi poslati poruku javnosti da je postupak pred Institucijom, zapravo, irelevantan, te uputiti značajan dio žrtava da zaobiđu središnju instituciju za zaštitu od diskriminacije i izravno se obrate sudovima. Takve tendencije bi bile štetne po žrtve, imajući u vidu evidentne prednosti postupka pred Institucijom ombudsmana za ljudska prava BiH. Na koncu, treba naglasiti da ovakvo rješenje ima značajno uporište u komparativnoj praksi, jer je predviđeno relevantnim zakonima niza europskih zemalja, poput Nizozemske i Austrije.

Članak 13. (Mjerodavnost, rokovi i izvršenje)

Članku 13. dodaje se novi stavak 5. koji glasi: „Osobe ili skupine osoba koje su izložene diskriminaciji, a koje traže zaštitu svojih prava u postupcima predviđenim ovim Zakonom, oslobođena su plaćanja sudbenih pristojbi.“

Naziv članka 13 mijenja se i glasi: „Mjerodavnost, rokovi, izvršenje i troškovi postupka“.

Pitanje troškova postupka, i to obveze plaćanja sudbenih pristojbi, nadoknade troškova eventualnog vještačenja, te opće načelo parničnog postupka prema kojem stranka koja izgubi

spor snosi i neophodne troškove druge strane, predstavljaju nezanemariv teret za žrtve diskriminacije i značajnu zapreku efektivnom korištenju sudbene zaštite od diskriminacije. Kako bi se stimulirala primjena ZZD-a, a po uzoru na iskustva država članica Europske unije, potrebno je predvidjeti oslobađanje ili barem značajno smanjenje sudbenih pristojbi i u postupcima za zaštitu od diskriminacije.

Članak 15. (Teret dokazivanja)

Situacijsko testiranje

Koalicija podržava uvođenje situacijskog testiranja u ZZD kako je predviđeno Prednacrтом.

Predlažemo da se članak 15. stavak 4. izbriše iz Prednacrtа zbog nejasnoća, nekonzistentnosti, pa i kontraproduktivnosti.

Apsolutno je nejasno zašto bi Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH trebala da ima osobitu ulogu u ovim postupcima. Naime, svojevrsna centralizacija postupka situacijskog testiranja, odnosno „nadzorna“ uloga Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH u ovoj domeni predviđena Prednacrтом, nije sukladna konceptu, naravi i biti ove metode dokazivanja diskriminacije. Pored toga, prema iskustvima drugih zemalja, organizacije koje vrše takve aktivnosti bi trebale da imaju punu slobodu u primjeni ove metode i korištenju njenih rezultata.

Članak 23. (Objavljivanje rješenja o prekršaju)

U članku 23. iza riječi „objavljuje se u” riječi „javnim medijima” zamjenjuju se riječima „javnim emiterima”.

Ukazujemo na to da je odredba o objavljivanju rješenja o prekršaju edukacijske i preventivne naravi, osobito u odnosu na potencijalne prekršitelje načela jednakog postupanja. Stoga predlažemo da se predvidi objavljivanje rješenja o prekršaju na javnim servisima koji imaju društveno-odgovornu i obrazovnu ulogu, te mnogo veći doseg nego tiskani mediji.

Komentar Koalicije „Jednakost za sve“ koji se odnosi na zadržavanje postojećeg članka 5. Zakona o zabrani diskriminacije prihvaćen je, ali nisu prihvaćene daljnje sugestije glede iste zakonske odredbe jer se ista neće mijenjati.

Komentari Koalicije „Jednakost za sve“ koji se odnose na mobing nisu prihvaćeni iz razloga što je pitanje mobinga uređeno zakonima iz mjerodavnosti entiteta i što se razmatra mogućnost donošenja posebnog zakona na razini Bosne i Hercegovine koji bi regulirao pitanje mobinga. Komentar Koalicije „Jednakost za sve“ koji se odnosi na zaštitu osoba sa invaliditetom (članak 5. Iznimke od načela jednakog postupanja) nije prihvaćen iz razloga koji su navedeni u mišljenju Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini i obrazloženi u dijelu komentara Sarajevskog otvorenog centra koji se, također, odnosi na prava osoba s invaliditetom. Komentari Koalicije „Jednakost za sve“ koji se odnose na status Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH i rokove nisu prihvaćeni iz razloga što su ova zakonska rješenja usuglašena s domaćim i međunarodnim pravnim ekspertima i predstavnicima Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH. Komentar Koalicije „Jednakost za sve“ koji se

odnosi na objavljivanje rješenja o prekršaju (članak 23. Zakona) nije prihvaćen iz razloga što se rješenje o prekršaju objavljuje sukladno važećim propisima u BiH.

Komentari Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini, kako slijedi:

Članak 4.

Prijedlog je bio da se doda članak koji se odnosi na „prava osoba sa invaliditetom“.

Kod ovoga prijedloga treba da se uzme u obzir da Zakon o zabrani diskriminacije (ZZD) ne regulira nova prava nego definira oblike diskriminacije.

Svaku odredbu koja se odnosi na "prava osoba sa invaliditetom" treba uobličiti u smislu potencijalnog oblika diskriminacije, koja će pojasniti da bi propuštanje razumne prilagodbe moglo dovesti do diskriminacije.

Međutim, treba uzeti u obzir da članak 15. stavak 7. već izričito regulira da će u slučaju "propuštanja razumne prilagodbe" teret dokazivanja biti na tuženoj strani. Ovo je vrlo jak mehanizam proceduralne zaštite. Postoji mnogo zakona u Bosni i Hercegovini koji reguliraju pozitivne obveze prilagodbe za osobe s invaliditetom i ZZD treba da ostane mehanizam za utvrđivanje propusta u prilagodbi kao obliku diskriminacije, ako i kada se ona pojavi.

Prijedlog je podniet glede uključenja govora mržnje u članku 4, kao još jednog oblika diskriminacije.

U obrazloženju prijedloga pomenuto je da takvo pravno rješenje postoji u Republici Srbiji. Kod razmatranja ovoga prijedloga treba se uzeti u obzir da je govor mržnje kazneno djelo u sva četiri kaznena zakona BiH. Osim toga, govor mržnje je također definiran kao prekršaj u zakonima o javnom redu i miru Republike Srpske, Brčko distrikta BiH i u svim kantonima. Konačno, govor mržnje također je kažnjiv po Zakonu o sprečavanju nasilja na sportskim događajima. U 2014. Europski sud za ljudska prava donio je odluku vezanu za slučaj iz BiH (Muslija protiv Bosne i Hercegovine AP. 32042/11), u kojem je sud odlučio da je BiH prekršila načelo *ne bis in idem* vodeći kazneni i prekršajni postupak protiv iste osobe u odnosu na isti incident, odbacujući argument BiH da kaznena i prekršajna djela sadrže različite elemente.

Osim toga, legislativa u Republici Srbiji ne definira govor mržnje kao oblik diskriminacije nego definira da je to poticanje na govor mržnje. Poticanje na bilo koji oblik diskriminacije već je uvršten u prijedlog izmjena Zakona o zabrani diskriminacije.

Na isti način treba razmatriti i prijedlog koji se odnosi na dodavanje uporabe tjelesnog nasilja kao dodatnog elementa mobingu kao obliku diskriminacije. Slično kao što je već navedeno, tjelesni napadi su već kažnjivi po kaznenim zakonima BiH, kao i zakonima o javnom redu i miru. Osim toga, treba razmisliti o činjenici da je mobing u svojoj naravi prevashodno emocionalno zlostavljanje, a ne tjelesno. Mobing bi mogao uključiti iznošenje prijetnji uporabe tjelesne snage, ali ne uključuje i element tjelesne snage.

Prihvaćeni su svi komentari Misije OSCE-a u BiH koji se odnose na prijedloge Sarajevskog otvorenog centra i Koalicije „Jednakost za sve“, budući da je postupak izrade izmjena i dopuna Zakona o zabrani diskriminacije vođen u suradnji i uz pomoć Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini i Delegacije Europske unije u Bosni i Hercegovini.

VIII. PRIBAVLJENA MIŠLJENJA

Prije dostavljanja Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije Vijeću ministara BiH, radi utvrđivanja Prijedloga zakona, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je pribavilo mišljenja mjerodavnih institucija, i to: Ureda za zakonodavstvo Vijeća ministara BiH, broj: 01-02-1-871/15 od 14.12.2015. godine, Ministarstva pravde BiH, broj: 09-02-4-11652/15 od 10.12.2015. godine, Ministarstva financija i trezora BiH, broj: 05-02-2-9314-2/15 od 14.12.2015. godine, Direkcije za europske integracije Vijeća ministara BiH, broj: 03/A-07-SR-1704-2/15 od 11.12.2015. godine.

Pribavljeno mišljenje Ureda za zakonodavstvo Vijeća ministara BiH, broj: 01-02-1-871/15 od 14.12.2015. godine, prihvaćeno je u potpunosti i primjedbe iz mišljenja ugrađene su u tekst Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije.

Pribavljeno mišljenje Ministarstva pravde BiH, broj: 09-02-4-11652/15 od 10.12.2015. godine, prihvaćeno je djelomice i primjedbe koje su date, sukladno Jedinstvenim pravilima za izradu pravnih propisa u institucijama BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 11/05, 58/14 i 60/14) i Pravilima za konzultacije u izradi pravnih propisa („Službeni glasnik BiH“, br. 81/06 i 80/14), prihvaćene su u potpunosti. Nisu prihvaćene primjedbe Ministarstva pravde BiH koje se odnose na pojedinačna zakonska rješenja budući da su ista usuglašena od strane pravnih eksperata, eksperata međunarodne zajednice i Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH i predstavljaju rješenja koja su usklađivana s pravnom stečevinom Europske unije. Tako nije prihvaćena primjedba Ministarstva pravde BiH koja se odnosila na rokove iz članka 7. stavka (4), i to iz razloga što su raniji rokovi bili previše kratki i kao takvi nisu omogućavali dovoljnu zaštitu žrtava diskriminacije. Takvi rokovi su prekratki i prema relevantnom standardu prava Europske unije, kao i u odnosu na rješenja usvojena u drugim europskim državama i državama okruženja.

U pribavljenom mišljenju Ministarstva financija i trezora BiH, broj: 05-02-2-9314-2/15 od 14.12.2015. godine, Ministarstvo financija i trezora BiH daje pozitivno mišljenje na financijski aspekt Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije.

Direkcija za europske integracije Vijeća ministara BiH u svom mišljenju, broj: 03/A-07-SR-1704-2/15 od 11.12.2015. godine, konstatira da je potrebno izvršiti dopunu zahtjeva i dostaviti popunjene instrumente usklađenosti na način propisan Odlukom o instrumentima za usklađivanje zakonodavstva BiH s pravnom stečevinom Europske unije („Službeni glasnik BiH“, broj 23/11).

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je svojim aktom, broj: 07/2-02-936-14/14 od 13.11.2015. godine, dostavilo Prednacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije entiteskim vladama i Vladi Brčko distrikta BiH radi davanja primjedbi i sugestija na predloženi tekst.

Vlada Federacije BiH dostavila je mišljenje, broj: V. Broj: 1688/2015 od 10.12.2015. godine, u kojem navodi da nema primjedbi na tekst predloženog Prednacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije.

Vlada Republike Srpske i Vlada Brčko distrikta BiH nisu dostavile primjedbe i prijedloge na predloženi Prednacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije.

IX. RASPORED EVENTUALNOG PONOVRNOG PREISPITIVANJA UVEDENOG PROPISA

U odnosu na karakter i sadržaj ovoga zakona, procjenjujemo da je nakon njegovog potpunog usklađivanja s *acquisem* Europske unije potrebno analizirati njegovu primjenu u praksi u roku od godinu od dana stupanja na snagu, a njegovo eventualno preispitivanje u roku od najmanje tri godine njegove implementacije.

PREGLED ODREDAKA KOJE SE MIJENJAJU

ZAKON O ZABRANI DISKRIMINACIJE

Članak 2.

(1) Diskriminacijom, u smislu ovoga Zakona, smatrat će se svako različito postupanje uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojoj osobi ili skupini osoba na osnovi njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugoj udruzi, obrazovanja, društvenog položaja i spola, spolnog izražavanja ili orijentacije, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojoj osobi onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim područjima javnoga života.

(2) Zabrana diskriminacije primjenjuje se na sva javna tijela te na sve fizičke ili pravne osobe i u javnom i u privatnom sektoru, u svim područjima, kakve su naročito: zaposlenje, članstvo u profesionalnim udrugama, obrazovanje, obuka, stanovanje, zdravstvo, socijalna skrb, dobra i usluge namijenjene javnosti i javnim mjestima, obavljanje gospodarskih aktivnosti i javne usluge.

Članak 3.

(1) Neposredna diskriminacija je svako različito postupanje po osnovama određenim u članku 2. ovoga Zakona, odnosno svako djelovanje ili propuštanje djelovanja kada je neka osoba ili skupina osoba dovedena ili je bila ili bi mogla biti dovedena u nepovoljniji položaj za razliku od neke druge osobe ili skupine osoba u sličnim situacijama.

(2) Posredna diskriminacija podrazumijeva svaku situaciju u kojoj, naizgled, neutralna odredba, kriterij ili praksa ima ili bi imala učinak dovođenja neke osobe ili skupine osoba u nepovoljan ili manje povoljan položaj u odnosu na druge osobe.

Članak 4.

(1) Uznemiravanje se smatra diskriminacijom u svakoj situaciji u kojoj ponašanje vezano uz jedan od navedenih osnova iz članka 2. ovoga Zakona ima za svrhu ili čiji je učinak povreda dostojanstva osobe i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, degradirajućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog ozračja.

(2) Spolno uznemiravanje jest svaki oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne naravi, čija pojava ima za svrhu ili joj je učinak povreda dostojanstva osobe, posebice kada se njime stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo ozračje.

(3) Mobing se smatra oblikom nefizičkog uznemiravanja na radnom mjestu koje se ponavlja radnjama koje imaju ponižavajući učinak na žrtvu i ima za svrhu ili posljedicu degradaciju zaposlenikovih radnih uvjeta ili profesionalnog statusa.

(4) Segregacija je djelo kojim (fizička ili pravna) osoba odvaja druge osobe na temelju jedne od nabrojanih osnova iz članka 2. ovoga Zakona, u skladu s definicijom diskriminacije sadržanom u članku 2. ovoga Zakona.

(5) Izdavanje naloga drugima za činjenje diskriminacije i pomaganje drugima u diskriminaciji smatra se oblikom diskriminacije.

(6) Poticanje na diskriminaciju jest svako zagovaranje nacionalne, rasne ili vjerske mržnje i zabranjeno je.

Članak 7.

(1) Središnja institucija nadležna za zaštitu od diskriminacije je Ombudsman za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Ombudsman Bosne i Hercegovine).

(2) Ombudsman Bosne i Hercegovine u granicama svoje nadležnosti:

a) zaprima pojedinačne i skupne žalbe u vezi s diskriminacijom;

b) fizičkim i pravnim osobama koje su podnijele žalbu zbog diskriminacije pruža potrebne obavijesti o njihovim pravima i obvezama, te o mogućnostima sudske i druge zaštite;

c) povodom žalbe Ombudsman Bosne i Hercegovine može odlučiti da ne prihvati žalbu ili da pokrene istražni postupak;

d) predlaže pokretanje postupka medijacije u skladu s odredbama Zakona o medijaciji;

e) prikuplja i analizira statističke podatke o slučajevima diskriminacije;

f) podnosi godišnje, a prema potrebi i izvanredna izvješća o pojavama diskriminacije Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine, Narodnoj skupštini Republike Srpske i Skupštini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;

g) informira javnost o pojavama diskriminacije;

h) na vlastitu inicijativu provodi istraživanja u području diskriminacije;

i) daje mišljenja i preporuke radi sprečavanja i suzbijanja diskriminacije, te predlaže odgovarajuća zakonska i druga rješenja nadležnim institucijama Bosne i Hercegovine;

j) ima pravo pokrenuti i sudjelovati u postupku za zaštitu od diskriminacije za prekršaje propisane ovim Zakonom;

k) prati zakonodavstvo i daje savjete zakonodavnim i izvršnim tijelima;

l) podiže svijest o pitanjima vezanim za rasizam i rasnu diskriminaciju u društvu;

m) unapređuje politike i prakse koje imaju za cilj osigurati jednako postupanje.

(3) Ombudsman Bosne i Hercegovine pri izradi redovnih izvješća, mišljenja i preporuka o pojavama diskriminacije surađuje s udrugama civilnog društva koje se bave zaštitom i promicanjem ljudskih prava i udrugama koje se bave zaštitom prava skupina izloženih visokom riziku diskriminacije.

(4) Ombudsman Bosne i Hercegovine pruža pomoć osobama ili skupinama osoba koje se obraćaju međunarodnim tijelima za zaštitu od diskriminacije u davanju uputa, savjeta, konzultacija tijekom postupka, prijedloga i preporuka.

(5) Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine će u svrhu ostvarivanja svoje nadležnosti uspostaviti poseban odjel koji će isključivo razmatrati predmete navodne diskriminacije u pogledu postupanja javnih tijela na razini države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih osoba s javnim ovlastima, kao i postupanje svih pravnih i fizičkih osoba u svim područjima života.

U proračun Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine bit će uvrštena posebna proračunska stavka potrebna za funkcioniranje posebnog odjela/posebnih odjela za borbu protiv diskriminacije.

(6) Sve državne, entitetske i kantonalne institucije, tijela Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinske institucije i pravne osobe s javnim ovlastima, te ostale pravne i fizičke osobe dužne su, na zahtjev Ombudsmana Bosne i Hercegovine, najkasnije u roku od 30 dana od dana zaprimanja zahtjeva dostaviti tražene podatke i dokumente.

(7) Nadležne institucije Bosne i Hercegovine obvezne su surađivati s Ombudsmanom Bosne i Hercegovine i davati pisane odgovore i obavijesti u roku koji Ombudsman Bosne i Hercegovine odredi i o učinku preporuka danih s ciljem otklanjanja diskriminacije.

Članak 11.

(1) Svaka osoba ili skupina osoba koja se smatra diskriminiranom može tražiti zaštitu svojih prava kroz postojeće sudske i upravne postupke.

(2) U slučajevima kada povreda prava na jednako postupanje proizlazi iz upravnog akta, žalba u upravnom postupku i eventualno pokretanje upravnog spora po osnovi zaštite od diskriminacije, a kojom se zahtijeva poništenje takvog upravnog akta, neće spriječiti osobu iz stavka (1) ovoga članka da pokrene sudski postupak za zaštitu od diskriminacije.

(3) Svi konkretni zahtjevi navedeni u članku 12. ovoga Zakona, kao pojedinačni ili zajednički, mogu se tražiti u svrhu podnošenja tužbe u parničnom postupku.

Članak 12.

(1) Osoba ili skupina osoba koje su izložene bilo kojem obliku diskriminacije, prema odredbama ovoga Zakona, ovlaštene su podnijeti tužbu i tražiti:

a) utvrđivanje da je tuženik povrijedio tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno da radnja koju je poduzeo ili propustio može neposredno dovesti do povrede prava na jednako postupanje (tužba za utvrđivanje diskriminacije);

b) zabranu poduzimanja radnji kojima se krši ili može prekršiti tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno poduzimanje radnji kojima se uklanja diskriminacija ili njezine posljedice (tužba za zabranu ili otklanjanje diskriminacije);

c) naknadu materijalne i nematerijalne šteta prouzročene povredom prava zaštićenih ovim Zakonom (tužba za naknadu štete);

d) objavu u medijima presude kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženika u slučaju kada je diskriminacija počinjena putem medija (tiskanih, printanih i elektroničkih), odnosno bilo koje vrste medija.

(2) Sud i druga tijela koja provode postupak dužna su žurno poduzimati radnje u postupku, osiguravajući da sve tvrdnje o diskriminaciji budu što prije ispitane.

(3) Kada su svi zahtjevi utemeljeni na istoj činjeničnoj i pravnoj osnovi, zahtjevi se mogu podnijeti zajedno (kumulativno) u jednoj tužbi, o kojoj se odlučuje u parničnom postupku, ako su svi zahtjevi u međusobnoj vezi i ako je isti sud stvarno nadležan za svaki od tih zahtjeva.

(4) O tužbama iz stavka (1) ovoga člana odlučuje nadležni sud primjenjujući odredbe zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

Članak 13.

(1) Ako ovim Zakonom nije drukčije propisano, a sukladno zakonima o sudovima obaju entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, nadležni za sporove po tužbi iz članka 12. ovoga Zakona u prvom i drugom stupnju su sudovi opće mjesne nadležnosti.

(2) U postupcima propisanim u članku 12. ovoga Zakona uvijek je dozvoljena revizija.

(3) Po osnovi tužbenog zahtjeva iz članka 12. toč. b) i d) ovoga Zakona, nadležni sud može odlučiti da žalba ne zadržava izvršenje ili određuje kraći rok za ispunjenje radnje naložene tuženiku.

(4) Rok za podnošenje tužbe na osnovi članka 12. ovoga Zakona iznosi tri mjeseca od dana saznanja o počinjenoj povredi prava, a najdulje jednu godinu od dana činjenja povrede. Rok za podnošenje zahtjeva za reviziju iznosi tri mjeseca od dana uručenja drugostupanjske presude.

Članak 14.

Sud može u postupcima iz čl. 11. i 12. ovoga Zakona odrediti privremenu mjeru shodno pravilima zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

Članak 15.

(1) U slučajevima kada osoba ili skupina osoba navode činjenice u postupku iz članka 12. ovoga Zakona, potkrepljujući navode o tome da je prekršena zabrana diskriminacije, navodni je prekršitelj dužan dokazati da nije prekršio načelo jednakog postupanja ili zabrane diskriminacije u predmetu rasprave.

(2) U slučajevima kada osoba smatra da je snosila posljedice diskriminacije, kao dokaz za ostvarivanje prava iz stavka (1) ovoga članka mogu se koristiti i statistički podaci ili baze podataka.

(3) U slučajevima kada osoba smatra da je snosila posljedice diskriminacije zbog propuštanja razumne prilagodbe, teret dokazivanja leži na suprotnoj stranci.

Članak 16.

- (1) U postupku koji se pokreće sukladno članku 12. ovoga Zakona, kao treća stranka na strani osobe ili skupine osoba koje tvrde da su žrtve diskriminacije, može se pridružiti tijelo, organizacija, ustanova, udruga ili druga osoba koja se, u sklopu svoje djelatnosti, bavi zaštitom od diskriminacije osoba ili skupine osoba o čijim se pravima odlučuje u postupku.
- (2) Sud će dopustiti sudjelovanje treće stranke samo uz pristanak osobe na čiju se stranu treća stranka želi umiješati.
- (3) Bez obzira na ishod parnice, treća stranka sama snosi troškove svoga sudjelovanja u parnici

Članak 17.

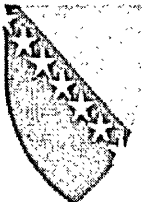
Udruge, tijela, ustanove ili druge organizacije koje su registrirane sukladno propisima kojima se regulira udruživanje građana u Bosni i Hercegovini, a imaju opravdani interes za zaštitu interesa određene skupine ili se u sklopu svoje djelatnosti bave zaštitom od diskriminacije određene skupine osoba, mogu podnijeti tužbu protiv osobe koja je povrijedila pravo na jednako postupanje ako učine vjerojatnim da je postupanjem tuženika povrijeđeno pravo na jednako postupanje većega broja osoba koje pretežito pripadaju skupini čija prava štiti tužitelj.

Članak 18.

Nijedna osoba koje je prijavila diskriminaciju ili je sudjelovala u pravnom postupku za zaštitu od diskriminacije neće trpjeti nikakve posljedice zbog takva prijavljivanja ili sudjelovanja.

Članak 24.

- (1) U slučaju postojanja nesuglasnosti drugih zakona s ovim Zakonom, u postupcima po ovome Zakonu primjenjivat će se ovaj Zakon.
- (2) Svi zakoni i opći propisi bit će usuglašeni s odredbama ovoga Zakona u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.
- (3) Ovaj Zakon ne prejudicira odredbe i uvjete utvrđene međunarodnim ugovorima i sporazumima s vjerskim zajednicama, čime se ne dira u njihovu djelatnu, normativnu i organizacijsku autonomiju i načelo punog uživanja prava vjerskih sloboda i izražavanja.

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ <i>Издање на српском, босанском и хрватском језику</i>		SLUŽBENI GLASNIK BOSNE I HERCEGOVINE <i>Izdanje na srpskom, bosanskom i hrvatskom jeziku</i>
Godina XIII Utorak, 28. jula 2009. godine	Broj/Broj 59	Godina XIII Utorak, 28. jula/srpnja 2009. godine

Na temelju članka IV.4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na 57. sjednici Zastupničkog doma, održanoj 8. srpnja 2009. godine, i na 33. sjednici Doma naroda, održanoj 23. srpnja 2009. godine, usvojila je

ZAKON O ZABRANI DISKRIMINACIJE

(Prečišćen tekst)

POGLAVLJE I. OPĆE ODREDBE

Članak 1. (Predmet Zakona)

- (1) Ovim se Zakonom uspostavlja okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti svim osobama u Bosni i Hercegovini i uređuje sustav zaštite od diskriminacije.
- (2) Sukladno Ustavu Bosne i Hercegovine i međunarodnim standardima koji se odnose na ljudska prava i temeljne slobode, ovim se Zakonom utvrđuju odgovornosti i obveze zakonodavne, sudbene i izvršne vlasti u Bosni i Hercegovini, kao i pravnih osoba i pojedinaca koji provode javne ovlasti (u daljnjem tekstu: nadležne institucije u Bosni i Hercegovini), da svojim djelovanjem omoguće zaštitu, promicanje i stvaranje uvjeta za jednako postupanje.

Članak 2. (Diskriminacija)

- (1) Diskriminacijom, u smislu ovoga Zakona, smatrat će se svako različito postupanje uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojoj osobi ili skupini osoba i onima koji su s njima u rodbinskoj ili drugoj vezi na osnovi njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, invaliditeta, starosne dobi, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugoj udruzi, obrazovanja, društvenog položaja i spola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, spolnih karakteristika, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojoj osobi onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim područjima života.

(2) Zabrana diskriminacije primjenjuje se na sva javna tijela te na sve fizičke ili pravne osobe i u javnom i u privatnom sektoru, u svim područjima, kakve su naročito: zaposlenje, članstvo u profesionalnim udrugama, obrazovanje, obuka, stanovanje, zdravstvo, socijalna skrb, dobra i usluge namijenjene javnosti i javnim mjestima, obavljanje gospodarskih aktivnosti i javne usluge.

POGLAVLJE II. OBLICI DISKRIMINACIJE

Članak 3.

(Oblici diskriminacije)

(1) Neposredna diskriminacija je svako različito postupanje po osnovama određenim u članku 2. ovoga Zakona, odnosno svako djelovanje ili propuštanje djelovanja kada je neka osoba ili skupina osoba dovedena ili je bila ili bi mogla biti dovedena u nepovoljniji položaj za razliku od neke druge osobe ili skupine osoba u sličnim situacijama.

(2) Posredna diskriminacija podrazumijeva svaku situaciju u kojoj, naizgled, neutralna odredba, kriterij ili praksa ima ili bi imala učinak dovođenja neke osobe ili skupine osoba **u odnosu na osnove definirane u članku 2. stavak (1) ovoga zakona** u nepovoljan ili manje povoljan položaj u odnosu na druge osobe.

Članak 4.

(Ostali oblici diskriminacije)

(1) **Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje uzrokovano nekim od osnova iz članka 1. stavak (1) ovog zakona koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, degradirajućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja.**

(2) **Seksualno** uznemiravanje jest svaki oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne naravi, čija pojava ima za svrhu ili joj je učinak povreda dostojanstva osobe, posebice kada se njime stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo ozračje.

(3) Mobing se smatra oblikom nefizičkog uznemiravanja na radnom mjestu koje se ponavlja radnjama koje imaju ponižavajući učinak na žrtvu i ima za svrhu ili posljedicu degradaciju zaposlenikovih radnih uvjeta ili profesionalnog statusa.

(4) Segregacija je djelo kojim (fizička ili pravna) osoba odvaja druge osobe na temelju jedne od nabrojanih osnova iz članka 2. ovoga Zakona, u skladu s definicijom diskriminacije sadržanom u članku 2. ovoga Zakona.

(5) Izdavanje naloga drugima za činjenje diskriminacije i pomaganje drugima u diskriminaciji i **poticanje na diskriminaciju** smatra se oblikom diskriminacije.

(6) **Viktimizacija predstavlja svaki oblik nepovoljnog postupanja prema osobama koje su u dobroj vjeri prijavile ili namjeravaju prijaviti diskriminaciju, prisustvovala ili svjedočile diskriminaciji, odbile nalog za diskriminatornim postupanjem, na bilo koji način učestvovala u postupku za zaštitu od diskriminacije, pružile ili imale namjeru ponuditi informacije ili dokumente potrebne u postupku zaštite od diskriminacije ili o diskriminatornom postupanju informirale javnost.**

(7) **Težim oblikom diskriminacije smatrat će se diskriminacija počinjena prema određenoj osobi po više osnova iz članka 2. stavak 1. ovog Zakona (višestruka diskriminacija), diskriminacija počinjena više puta (ponovljena diskriminacija) i diskriminacija koja postoji duže vrijeme (produžena diskriminacija).**

Članak 5.

(Iznimke od načela jednakog postupanja)

Zakonske mjere i radnje neće se smatrati diskriminacijskim kada se svode na nepovoljno razlikovanje ili različito postupanje ako su utemeljene na objektivnoj i razumnoj opravdanosti. Sljedeće mjere neće se smatrati diskriminacijskim kada se njima ostvaruje legitiman cilj i ako postoji razuman odnos razmjernosti između sredstava koja se koriste i cilja koji se nastoji realizirati i kada:

- a) proizlaze iz provedbe ili donošenja privremenih posebnih mjera, osmišljenih kako bi se spriječile ili nadoknadile štete koje osobe trpe, a koje su određene osnovama navedenim u članku 2. ovoga Zakona i to naročito za pripadnike ugroženih skupina, poput: osoba s invaliditetom, pripadnika nacionalnih manjina, žena, trudnica, djece, mladeži, starijih osoba i drugih društveno isključenih osoba, civilnih žrtava rata, žrtava u kaznenim postupcima, raseljenih osoba, prognanika i azilanata; odnosno kako bi se omogućilo njihovo puno sudjelovanje u svim područjima života;
- b) su utemeljene na obilježju koje se odnosi na bilo koju od osnova navedenih u članku 2. ovoga Zakona kada, u ograničenim okolnostima, zbog naravi konkretnih profesionalnih aktivnosti koje su u pitanju ili okolnosti u kojima se provode, takvo obilježje je stvarni i određujući uvjet u pogledu odabira zvanja. Ova iznimka bit će predmetom povremenih preispitivanja;
- c) su utemeljene na razlikovanju, isključivanju ili davanju prednosti u vezi sa zapošljavanjem kao člana osoblja institucije koje se čini u skladu s doktrinama, osnovnim postavkama, dogmama, vjerovanjima ili učenjima konkretne vjeroispovijesti ili vjere, budući da je razlikovanje, isključenje ili davanje prednosti učinjeno savjesno kako ne bi došlo do povrede vjerskih osjećaja pripadnika te vjeroispovijesti ili te vjere;
- d) se njima određuje maksimalna dob najprimjerenija za prekid radnog odnosa i određuje dob kao uvjet za mirovinu;
- e) su utemeljene na državljanstvu na način predviđen zakonom;
- f) su utemeljene na realizaciji razumne prilagodbe s ciljem osiguranja načela jednakog postupanja u odnosu na osobe s invaliditetom. Poslodavci su stoga, prema potrebi, u konkretnom slučaju dužni poduzeti odgovarajuće mjere kako bi omogućili osobi s invaliditetom da ostvari pristup, sudjeluje ili napreduje u zaposlenju, odnosno da sudjeluje u obuci, ako takve mjere ne nameću nerazmjern teret poslodavcu;
- g) se stavlja u nepovoljniji položaj pri uređivanju prava i obveza iz obiteljskog odnosa kada je to određeno zakonom, a osobito s ciljem zaštite prava i interesa djece, što mora biti opravdano legitimnom svrhom, zaštitom javnog morala, kao i pogodovanju braka sukladno odredbama obiteljskih zakona;
- h) se prilikom zasnivanja radnog odnosa, uključuje u članstvo, kao i u djelovanju koje je sukladno nauku i poslanju registriranih crkava i vjerskih zajednica u BiH, te druge javne ili privatne organizacije koje djeluju u skladu s ustavom i zakonima, ako to zahtijevaju vjerske doktrine, uvjerenja ili ciljevi.

POGLAVLJE III. ZAŠTIĆENA PRAVA

Članak 6. (Područje primjene)

Ovaj Zakon primjenjuje se na postupanje svih javnih tijela na razini države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih osoba s javnim ovlastima, kao i na postupanje svih pravnih i fizičkih osoba, u svim područjima života, a posebice u sljedećim područjima:

- a) zapošljavanja, rada i radnih uvjeta, uključujući pristup zaposlenju, zanimanju i samozapošljavanju, kao i radne uvjete, potpore, promicanja u službi i otpuštanja s posla;
- b) obrazovanja, znanosti i športa. Dostupnost obrazovanja ne bi trebala ovisiti o useljeničkom statusu djece ili njihovih roditelja;
- c) socijalne skrbi, uključujući socijalno osiguranje, socijalne naknade, socijalnu potporu (naknade za stanovanje, naknade za mladež itd.) i način postupanja prema korisnicima socijalne skrbi;
- d) zdravstvene zaštite, uključujući dostupnost zaštite i liječenja, i u odnosu na način na koji se pruža zaštita i liječe pacijenti;

- e) obuke, uključujući početno osposobljavanje i stalno stručno usavršavanje, sve vrste i sve razine profesionalnog usmjeravanja, naprednog stručnog usavršavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije, uključujući i stjecanje praktičnog radnog iskustva;
- f) pravosuđa i uprave, uključujući poslove policije i drugih službenika za provedbu zakona, službenika pogranične kontrole, vojno i zatvorsko osoblje. Konkretno, sve osobe bit će jednake pred sudovima i tribunalima;
- g) stanovanja, uključujući pristup stanovanju, uvjete stanovanja i raskid ugovora o najmu;
- h) javnog informiranja i medija;
- i) članstva u profesionalnim udrugama, uključujući članstvo u udrugama radnika ili poslodavaca ili u bilo kojoj organizaciji čiji članovi obavljaju određeno zanimanje; uključenost u takve udruge i pogodnosti koje pružaju takve udruge;
- j) roba i usluga namijenjenih javnosti i javnim mjestima, uključujući, primjerice, pri kupovini roba u trgovini, pri podnošenju molbe za zajam u banci i u odnosu na pristup diskotekama, kafićima i restoranima;
- k) obavljanja gospodarske djelatnosti, uključujući pravo o tržišnom natjecanju, odnose između poduzeća i odnose između poduzeća i države;
- l) sudjelovanja u kulturnom i umjetničkom stvaralaštvu;
- m) jednakom sudjelovanju svih građana u javnom životu;
- n) obitelji, pri čemu će bračni drugovi uživati potpunu jednakost prava i odgovornosti glede bračne zajednice tijekom trajanja bračne zajednice i njezine rastave, uključujući i prava i odgovornosti glede podizanja djece, sukladno odredbama obiteljskog zakona.
- o) prava djeteta, uključujući mjere zaštite koje su potrebne shodno njihovom statusu maloljetnika od njihove obitelji, društva i države.

POGLAVLJE IV. INSTITUCIJE NADLEŽNE ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE

Članak 7.

(Središnja institucija za zaštitu od diskriminacije)

- (1) Središnja institucija nadležna za zaštitu od diskriminacije je Ombudsman za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Ombudsman Bosne i Hercegovine).
- (2) Ombudsman Bosne i Hercegovine u granicama svoje nadležnosti:
 - a) zaprima pojedinačne i skupne žalbe u vezi s diskriminacijom;
 - b) fizičkim i pravnim osobama koje su podnijele žalbu zbog diskriminacije pruža potrebne obavijesti o njihovim pravima i obvezama, te o mogućnostima sudske i druge zaštite;
 - c) povodom žalbe Ombudsman Bosne i Hercegovine može odlučiti da ne prihvati žalbu ili da pokrene istražni postupak;
 - d) predlaže pokretanje postupka medijacije u skladu s odredbama Zakona o medijaciji;
 - e) prikuplja i analizira statističke podatke o slučajevima diskriminacije;
 - f) podnosi godišnje, a prema potrebi i izvanredna izvješća o pojavama diskriminacije Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine, Narodnoj skupštini Republike Srpske i Skupštini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;
 - g) informira javnost o pojavama diskriminacije;
 - h) na vlastitu inicijativu provodi istraživanja u području diskriminacije;
 - i) daje mišljenja i preporuke radi sprečavanja i suzbijanja diskriminacije, te predlaže odgovarajuća zakonska i druga rješenja nadležnim institucijama Bosne i Hercegovine;

j) ima pravo pokrenuti i sudjelovati u postupku za zaštitu od diskriminacije za prekršaje propisane ovim Zakonom;

k) prati zakonodavstvo i daje savjete zakonodavnim i izvršnim tijelima;

l) radi na promociji ovog Zakona, informira javnost, podiže svijest, provodi kampanje i na druge načine aktivno promovira borbu protiv diskriminacije u svrhu prevencije iste.

m) unapređuje politike i prakse koje imaju za cilj osigurati jednako postupanje.

(3) Ombudsman Bosne i Hercegovine pri izradi redovnih izvješća, mišljenja i preporuka o pojavama diskriminacije surađuje s udrugama civilnog društva koje se bave zaštitom i promicanjem ljudskih prava i udrugama koje se bave zaštitom prava skupina izloženih visokom riziku diskriminacije.

(4) Ombudsman Bosne i Hercegovine pruža pomoć osobama ili skupinama osoba koje se obraćaju međunarodnim tijelima za zaštitu od diskriminacije u davanju uputa, savjeta, konzultacija tijekom postupka, prijedloga i preporuka.

(5) Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine će u svrhu ostvarivanja svoje nadležnosti uspostaviti poseban odjel koji će isključivo razmatrati predmete navodne diskriminacije u pogledu postupanja javnih tijela na razini države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih osoba s javnim ovlastima, kao i postupanje svih pravnih i fizičkih osoba u svim područjima života.

U proračun Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine bit će uvrštena posebna proračunska stavka potrebna za funkcioniranje posebnog odjela/posebnih odjela za borbu protiv diskriminacije.

(6) Sve državne, entitetske i kantonalne institucije, tijela Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinske institucije i pravne osobe s javnim ovlastima, te ostale pravne i fizičke osobe dužne su, na zahtjev Ombudsmana Bosne i Hercegovine, najkasnije u roku od 30 dana od dana zaprimanja zahtjeva dostaviti tražene podatke i dokumente.

(7) Nadležne institucije Bosne i Hercegovine obvezne su surađivati s Ombudsmanom Bosne i Hercegovine i davati pisane odgovore i obavijesti u roku koji Ombudsman Bosne i Hercegovine odredi i o učinku preporuka danih s ciljem otklanjanja diskriminacije.

Članak 8.

(Vođenje evidencije i koordinacija nadležnih tijela)

(1) Nadležne institucije Bosne i Hercegovine dužne su redovito voditi evidenciju o svim slučajevima prijavljene diskriminacije, a prikupljene podatke obvezno dostavljati Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

(2) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine obvezno je, u granicama zakonom utvrđenih nadležnosti, na temelju prikupljenih podataka o pojavama i opsegu diskriminacije, najmanje jednom godišnje pripremati izvješće Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, a prema potrebi i posebna izvješća koja sadrže prijedlog mjera za sprečavanje i suzbijanje pojava diskriminacije u Bosni i Hercegovini.

(3) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine dužno je putem Vijeća ministara Bosne i Hercegovine jednom godišnje izvješćivati i Parlamentarnu skupštinu Bosne i Hercegovine o pojavama diskriminacije i u vezi s tim predlagati konkretne zakonodavne ili druge mjere.

(4) Sukladno odredbama ovoga članka, bit će ustanovljene posebne evidencije u zakonodavnim, izvršnim i sudskim tijelima radi evidentiranja slučajeva diskriminacije utvrđenih u kaznenim, parničnim, izvanparničnim i ovršnim postupcima.

(5) Središnja baza podataka za počinjena djela diskriminacije uspostaviti će se u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

(6) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine će u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona donijeti Pravilnik o načinu prikupljanja podataka o predmetima diskriminacije u Bosni i Hercegovini, kojim se utvrđuje sadržaj i izgled upitnika za prikupljanje podataka o predmetima diskriminacije i ostala pitanja u vezi s postupkom prikupljanja potrebnih podataka.

Članak 9.
(Praćenje provedbe Zakona)

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine prati provedbu ovoga Zakona.

Članak 10
(Suradnja s organizacijama civilnoga društva)

U izradi izvješća te pripremi zakona, strategija i drugih planova koji se odnose na stanje ljudskih prava i pitanja diskriminacije sve nadležne institucije obvezne su surađivati s organizacijama civilnoga društva koje se bave zaštitom i promicanjem ljudskih prava i organizacijama koje se bave zaštitom prava osoba i skupina osoba izloženih visokome riziku diskriminacije.

POGLAVLJE V. POSTUPCI ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE

Članak 11.
(Zaštita u postojećim postupcima)

(1) Svaka osoba ili skupina osoba koja se smatra diskriminiranom može tražiti zaštitu svojih prava kroz postojeće sudske i upravne postupke.

(2) U slučajevima kada povreda prava na jednako postupanje proizlazi iz upravnog akta, žalba u upravnom postupku i eventualno pokretanje upravnog spora po osnovi zaštite od diskriminacije, a kojom se zahtijeva poništenje takvog upravnog akta, neće spriječiti osobu iz stavka (1) ovoga članka da pokrene sudski postupak za zaštitu od diskriminacije.

(3) Svi konkretni zahtjevi navedeni u članku 12. ovoga Zakona, kao pojedinačni ili zajednički, mogu se tražiti u svrhu podnošenja tužbe u parničnom postupku.

(4) Sud i druga tijela primjenjuju načelo hitnosti u svim postupcima u kojima se ispituju tvrdnje o počinjenoj diskriminaciji.

Članak 12.
(Posebne tužbe za zaštitu od diskriminacije)

(1) Osoba ili skupina osoba koje su izložene bilo kojem obliku diskriminacije, prema odredbama ovoga Zakona, ovlaštene su podnijeti tužbu i tražiti:

a) utvrđivanje da je tuženik povrijedio tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno da radnja koju je poduzeo ili propustio može neposredno dovesti do povrede prava na jednako postupanje (tužba za utvrđivanje diskriminacije);

b) zabranu poduzimanja radnji kojima se krši ili može prekršiti tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno poduzimanje radnji kojima se uklanja diskriminacija ili njezine posljedice (tužba za zabranu ili otklanjanje diskriminacije);

c) naknadu materijalne i nematerijalne šteta prouzročene povredom prava zaštićenih ovim Zakonom (tužba za naknadu štete);

d) da se presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženika objavi u medijima.

(2) Zahtjevi iz stavka (1) ovoga članka mogu se istaknuti zajedno sa zahtjevima za zaštitu drugih prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku ako su svi zahtjevi u međusobnoj vezi bez obzira na to je li za te zahtjeve propisano rješavanje u redovnom ili u posebnom parničnom postupku, osim sporova o smetanju posjeda. U tom slučaju primjenjuju se

mjerodavna pravila za vrstu spora o kojoj je riječ, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno”.

(3) O tužbama iz stavka (1) ovoga člana odlučuje nadležni sud primjenjujući odredbe zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

(4) Zahtjev za objavu presude iz stavka (1) točke d) ovoga članka sud će usvojiti ako utvrdi:

(a) da je do povrede prava na jednako postupanje došlo posredstvom medija, ili

(b) da je informacija o postupanju koje krši pravo na jednako postupanje bila objavljena u medijima, a objavljivanje presude je potrebno radi potpune naknade učinjene štete ili zaštite od nejednakog postupanja u budućim slučajevima.

(5) Ako usvoji zahtjev za objavom presude, sud će naložiti da se presuda objavi u cijelosti. Izuzetno, sud može odrediti da se presuda objavi u dijelovima ili da se iz teksta presude uklone određeni osobni podaci ako je to potrebno radi zaštite privatnosti stranaka i drugih osoba, a ne dovodi u pitanje svrhu pružene pravne zaštite.

“(6) Presuda kojom se nalaže objava u medijima obavezuje izdavača medija u kojem treba objaviti presudu, bez obzira na to je li bio stranka u postupku.

Članak 13.

(Nadležnost, rokovi i izvršenje)

(1) Ako ovim zakonom nije drukčije propisano, a sukladno zakonima o sudovima obaju entiteta i Brčko Disktrikta Bosne i Hercegovine, za sporove po tužbi iz članka 12. ovoga Zakona nadležan je u prvom i drugom stupnju pored suda opće mjesne nadležnosti i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište ili boravište, te sud mjesta gdje se dogodila šteta ili je počinjena radnja diskriminacije”.

(2) U postupcima propisanim u članku 12. ovoga Zakona uvijek je dozvoljena revizija.

(3) Po osnovi tužbenog zahtjeva iz članka 12. toč. b) i d) ovoga Zakona, nadležni sud može odlučiti da žalba ne zadržava izvršenje ili određuje kraći rok za ispunjenje radnje naložene tuženiku.

(4) Rok za podnošenje tužbe na osnovu članka 12. ovog zakona iznosi (3) tri godine od dana saznanja o učinjenoj povredi prava, a najdalje (5) pet godina od dana učinjenja povrede. Kod kontinuirane diskriminacije rok se računa od dana posljednje učinjene radnje. Rokovi se ne računaju u slučajevima sustavne diskriminacije. Rok za podnošenje zahtjeva za reviziju iznosi tri mjeseca od dana uručenja drugostupanjske presude.

Članak 14.

.(Mjera osiguranja)

“(1) Prije pokretanja i u toku postupka povodom zahtjeva iz članka 12. stavak (1) sud može na prijedlog predlagatelja odrediti sudsku mjeru osiguranja, odnosno privremenu

mjeru osiguranja, shodno pravilima zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

(2) Mjera osiguranja se može odrediti ako:

a) predlagatelj učini vjerojatnim da je povrijeđeno pravo na jednako postupanje,

b) je određivanje mjere osiguranja potrebno radi otklanjanja opasnosti od teške povrede prava na jednako postupanje, nenadoknadive štete ili sprečavanja nasilja.”

Članak 15.
(Teret dokazivanja)

(1) U svim postupcima predviđenim ovim zakonom kada osoba ili grupa osoba, na osnovu njima raspoloživih dokaza, učine vjerojatnim da je došlo do diskriminacije, teret dokazivanja da nije došlo do diskriminacije leži na suprotnoj strani.

(2) U slučajevima kada osoba smatra da je snosila posljedice diskriminacije, kao dokaz za ostvarivanje prava iz stavka (1) ovoga članka mogu se koristiti i statistički podaci ili baze podataka.

(3) U slučajevima kada osoba smatra da je snosila posljedice diskriminacije zbog propuštanja razumne prilagodbe, teret dokazivanja leži na suprotnoj strani.

(4) Kao svjedok u postupcima za zaštitu od diskriminacije može se pojaviti i osoba koja se svjesno izložila diskriminatorskom postupanju, s namjerom neposredne provjere primjene pravila o zabrani diskriminacije.

(5) Osoba iz stavka (4) ovoga članka dužna je obavijestiti Ombudsmane za ljudska prava Bosne i Hercegovine o namjeravanoj radnji, osim ako okolnosti to ne dozvoljavaju, kao i da o poduzetoj radnji izvjesti Ombudsmana u pismenom obliku.

(6) Sud osobu iz stavka (4) ovoga članka može saslušati kao svjedoka.

(7) Osoba iz stavka (4) može podnijeti tužbu iz članka 12. stavak (1) točka a), b) i d) u konkretnom slučaju.

(8) Odredba stavka (1) ovoga članka ne primjenjuje u prekršajnim i kaznenim postupcima.

(9) U slučaju kada sud razmatra predmet o kojem je Institucija ombudsmana već donijela preporuku, koju stranka u postupku koristi kao dokaz, sud je dužan u skladu sa pravilima postupka razmotriti preporuke Ombudsmana.

Članak 16.
(Sudjelovanje trećih osoba)

(1) U postupku koji se pokreće sukladno članku 12. ovoga Zakona, može se kao umješak na strani osobe ili skupine osoba koje tvrde da su žrtve diskriminacije, pridružiti tijelo, organizacija, ustanova, udruga ili druga osoba

koja se, u sklopu svoje djelatnosti, bavi zaštitom od diskriminacije osoba ili skupine osoba o čijim se pravima odlučuje u postupku.

(2) Sud će dopustiti učešće umješaka samo uz pristanak tužitelja.

(3) Umješak će učestvovati i poduzimati radnje u postupku sve do izričitog opoziva pristanka tužitelja.

(4) Bez obzira na ishod parnice, umješak sam snosi troškove svoga sudjelovanja u parnici.

Članak 17.

(Kolektivna tužba za zaštitu od diskriminacije)

“(1) Udruge ili druge organizacije osnovane u skladu sa zakonom, koje se bave zaštitom ljudskih prava odnosno prava određene grupe osoba mogu podnijeti tužbu protiv osobe koja je povrijedila pravo na jednako postupanje većeg broja osoba koje pretežno pripadaju grupi čija prava tužitelj štiti uz njihovu saglasnost.

(2) U tužbi iz stavka (1) ovoga članka mogu se istaknuti zahtjevi da se:

a) utvrdi da je tuženi povrijedio pravo na jednako postupanje u odnosu na članove grupe čija prava tužitelj štiti,

b) zabrani poduzimanje radnji kojima se krši ili može prekršiti pravo na jednako postupanje, odnosno izvrše radnje kojima se uklanja diskriminacija ili njezine posljedice u odnosu na članove grupe,

c) presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje objavi u medijima na trošak tuženog.

(3) Procesne odredbe ovog zakona na odgovarajući način primjenjuju se na tužbu iz stavka (1) ovoga članka”.

Članak 18.

(Zaštita osoba koje prijavljuju diskriminaciju ili sudjeluju u postupku)

Nijedna osoba koje je prijavila diskriminaciju ili je sudjelovala u pravnom postupku za zaštitu od diskriminacije neće trpjeti nikakve posljedice zbog takva prijavljivanja ili sudjelovanja.

Članak 18. se briše.

POGLAVLJE VI. KAZNENE (PREKRŠAJNE) ODREDBE

Članak 19.

(Povreda članka 2. stavak (2) ovoga Zakona)

(1) Pravna osoba koja dovede neku osobu ili skupinu osoba u nepovoljan položaj po osnovama nabrojanim u članku 2. (Diskriminacija), stavak (1) na način opisan u čl. 3. (Oblici diskriminacije) i 4. (Ostali oblici diskriminacije) ovoga Zakona kaznit će se prekršaj novčanom kaznom uz iznosu od 1.500 KM do 5.000 KM.

(2) Za prekršaj iz stavka (1) ovog članka također će se kazniti i odgovorna osoba u državnoj, entitetskoj i kantonalnoj instituciji, instituciji Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskoj instituciji, pravnoj osobi s javnim ovlastima i u drugoj pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 700 KM do 1.500 KM.

(3) Za prekršaj iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 550 KM do 1.500 KM.

(4) Ako se prekršaj iz stavka (1) ovoga članka počini propuštanjem da se postupi po preporuci Ombudsmana Bosne i Hercegovine, kaznit će se pravna osoba novčanom kaznom u iznosu od 2.500 KM do 6.500 KM, a odgovorna osoba u pravnoj osobi ili fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 3.000 KM.

(5) Ako se prekršaj iz stavka (1) ovoga članka počini propuštanjem da se postupi po nalogu suda, kaznit će se pravna osoba novčanom kaznom u iznosu od 3.500 KM do 10.000 KM, a odgovorna osoba u pravnoj osobi ili fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 2.000 KM do 5.000 KM.

Članak 20.

(Povreda članka 7. st. (6) i (7) ovoga Zakona)

(1) Kaznit će se pravna osoba za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 5.000 KM ako:

a) ne dostavi podatke ili dokumente na zahtjev Ombudsmana Bosne i Hercegovine, odnosno ne dostavi ih u propisanom roku i ne dopusti uvid u njih protivno članku 7. (Središnja institucija za zaštitu od diskriminacije) stavak (6) ovoga Zakona,

b) ne surađuje s Ombudsmanom Bosne i Hercegovine i ne daje pisane odgovore ili obavijesti, odnosno ne izvijesti o učinku preporuka danih radi otklanjanja diskriminacije protivno članku 7. stavak (7) ovoga Zakona.

(2) Za prekršaje iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i odgovorna osoba u državnoj, entitetskoj i kantonalnoj instituciji, instituciji Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskoj instituciji, pravnoj osobi s javnim ovlastima i u drugoj pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1.500 KM.

(3) Za prekršaj iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 450 KM do 1.000 KM.

Članak 21.

(Povreda članka 18. ovoga Zakona)

(1) Pravna osoba koja osobu koja je prijavila diskriminaciju u dobroj vjeri ili osobu koja je na bilo koji način sudjelovala u postupku zaštite od diskriminacije dovede u nepovoljan položaj na osnovi toga što je ta osoba prijavila diskriminaciju ili sudjelovala u postupku, protivno članku 18. (Zaštita osoba koje prijave diskriminaciju ili sudjeluju u postupku) ovoga Zakona, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 10.000 KM.

(2) Za prekršaje iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i odgovorna osoba u državnoj, entitetskoj i kantonalnoj instituciji, instituciji Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskoj instituciji, pravnoj osobi s javnim ovlastima i u drugoj pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 3.500 KM.

(3) Za prekršaj iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 700 KM do 2.000 KM.

(4) Ako prekršaj iz stavka (1) ovoga članka počini s namjerom odgovorna osoba u pravnoj osobi, kaznit će se odgovorna osoba u pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 2.000 KM do 7.000 KM, a ako ga počini fizička osoba s namjerom, kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 1.500 KM do 4.000 KM.

Članak 22.

(Zaštitne mjere)

(1) Za prekršaje propisane ovim Zakonom mogu se izreći zaštitne mjere oduzimanja predmeta i zabrane obavljanja određene profesionalne djelatnosti, poslovne djelatnosti ili dužnosti.

(2) Zaštitne mjere oduzimanja predmeta obvezatno se izriču svaki puta kada je prekršaj počinjen upotrebom tih predmeta, odnosno kada su predmeti bili namijenjeni počinjenju prekršaja ili su predmeti nastali zbog počinjenja prekršaja.

Članak 23.

(Objava rješenja o prekršaju)

Rješenje o prekršaju propisano ovim Zakonom objavljuje se u javnim medijima dostupnim na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine.

POGLAVLJE VII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 24.

(Usuglašavanje ostalih propisa s ovim Zakonom)

(1) U slučaju postojanja nesuglasnosti drugih zakona s ovim Zakonom, u postupcima po ovome Zakonu primjenjivat će se ovaj Zakon.

(2) Svi zakoni i opći propisi bit će usuglašeni s odredbama ovoga Zakona u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

(3) Ovaj Zakon ne prejudicira odredbe i uvjete utvrđene međunarodnim ugovorima i sporazumima s vjerskim zajednicama, čime se ne dira u njihovu djelatnu, normativnu i organizacijsku autonomiju i načelo punog uživanja prava vjerskih sloboda i izražavanja.

(4) Sva javna tijela, te ostala pravne osobe dužni su da u svoje opće pravne akte, ili kroz posebne pravne akte, reguliraju načela i principe jednakog postupanja, te da osiguraju efikasne interne procedure zaštite od diskriminacije.

Članak 25.

(Stupanje na snagu)

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH."

PSBiH, broj 405/09
23. srpnja 2009. godine
Sarajevo

Predsjedatelj
Zastupničkog doma
Parlamentarne skupštine BiH
Beriz Belkić, v. r.

Predsjedatelj
Doma naroda
Parlamentarne skupštine BiH
Ilija Filipović, v. r.

